

ROMANOS

Pablo liyá marí puráka'aloji

1 ¹Nojalaka iká. Jesucristo wa'atéjena i'imakaño nakiyana nuká. Tupana i'iwapari nu'umaká ajopana ina'ukena e'iyayá, nu'umakáloje ajopánajlo meke Jesucristo i'imataka kaphí richojé péchuruna kapichákajo liyá yukuna penaje. ²Júpimi Ripuráka'alo ja'apátajeño michuna lana'año ñaké kaja riyukuna i'imaká. Nalana'aká riyukuna i'imaká, ke riphaka chuwa rená chojé. Nematiká rinaku i'imaká, ke riká chuwa. ³⁻⁴Tupana i'irí Jesucristo, ina'uké wakára'ajeri penaje i'imakare, yukuna ne'emá i'imaká. Marí eja'awá chu ri'imaká wakajé, ina'uké ri'imaká. David michú lakénami nakiyana ri'imaká. Nenoka ri'imaká ejomi, rimakápo'o piño, raú wawe'epí kewaka Tupana i'irí riká. Piyukeja kaja riwe'epika nakaje la'akana; ripalamane aú Tupana le'ejena ina'ukena weká.

⁵Jesucristo palamane aú Tupana a'arí nu'umaká, nu'umakáloje ra'apiyatéjena nakiyana, rejomi nula'akáloje riwakára'aka nuká ke, nu'ujnakáloje riyukuna i'imajé ajopánajlo, ajopánajlo ke, nate'eré ewá ra'apiyá jema'ajeño i'imakáloje raú penaje. ⁶⁻⁷Nanakiyana kaja iká, Roma ewá i'imakaño. Íki'ija Tupana wátaka iká, ñakele riwata i'imaká Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño, i'imakáloje rile'ejena ina'ukena nakiyana raú. Eko wachi'inárikana Tupana, eyá wawakára'ajeri Jesucristo wa'até, la'á iká palá, ipechu kawíla'ako piyá nakaje nakojé.

Pablo wátaka Roma ejo i'ijnakana yukuna marí

⁸Paineko nuwata Tupánajlo kemakana inaku: Palá pila'aká neká, ajopana pura'akole nanaku palá, napechu i'imakale kaphí Tupana chojé Jesucristo palamane aú. ⁹Tupánajlo nula'á nakaje nupechu lokópa'ala ejé; nu'umá ri'imataka kaphí Jesucristo chojé péchuruna kapichákajo liyá yukuna ajopánajlo. Rikaja kalé we'epiri kewaka nakaje numakare nakú. ¹⁰Nupura'akó kewá

Tupana wa'até, nupura'ó kaja inaku rijwa'até, riwátajika kecha nu'ujnakáloje amaje. ¹¹Nuwata amákana, numakáloje ijlo meke Tupana la'aká palá ra'apiyá jema'ajeño nakú Ripechu ja'apiyá i'imakana aú, ipechu i'imakáloje richaje kaphí richojé. ¹²Nuwata kaja wa'aká pañathéchaka richaje ke, wapechu i'imakáloje kaphí Jesucristo chojé.

¹³Nojena, nuwata kaja iwe'epika methú ke nuwátakajla ichaje i'ijnakana, nomákaloje iká penaje, e'iyonaja maárejecha unká meke la'ajé nu'ujnalá ka'ajno. Nuwata ichaje i'ijnakana, nuka'atakaloje ne'iyajena e'iyajé, napechu i'imakáloje Jesucristo chojé kaphí. Ñaké nula'aká ajopana, unká judíona kalé i'imakaño nakiyana, apú ewá, apú ewá ke. ¹⁴Piyukeja ina'ukénajlo riyukuna i'imakana no'ó nunakojó: kajrú we'epíkaño nakaje nakojé, eyá unká we'epílaño kajrú nakaje nakojelo wa'ató. ¹⁵Ñakele nuwata wani kaja iká Roma e i'imakáñojlo Jesucristo yukuna i'imakana.

¹⁶Unká nopáña'alo Jesucristo yukuna i'imakana ja'apí. A'ajeño nanakojó riká, i'imajeño kapichákajo liyá. Paineko judíona jema'año riyukuna i'imaká, rejomi unká judíona kalé i'imakaño wa'ató jema'año kaja riyukuna. ¹⁷Riyukuna jema'akana aú wawe'epí Tupana la'aká kaphí richojé péchuruna palá, ne'emakáloje unká japi la'alá pu'uaré i'imaká ke rijluwa raú. Ñaké kaja Ripuráka'alo lana'akéjami kemaká: “Kaphí richojé péchuruna i'imajeño matajnako je'echú chu rijwa'até”.

Pu'uaré la'ajeño piyukeja ina'ukena. Riyukuna marí

¹⁸Wawe'epí Tupana, je'echú chu i'imakare, yúcha'ako íki'ija wani piyuke ina'ukena, pu'uaré la'akana nakuja i'imakaño cha, unkale na'alá nanakojó kewákaje puráka'aloji. ¹⁹Palá iná we'epíkajla Tupana nakojé, rikoja ra'akale inajlo pu'uwaká naka riká. ²⁰Unká iná amala Tupana, e'iyonaja iná i'ijnatákachu palá iná péchuwa nakaje rila'akare nakú, iná we'epijla naka riká. Rikeño'ota piyukeja nakaje i'imaká, raú iná we'epí kewaka piyukeja wani nakaje la'ajerí riká. Ñakeja wani ri'imajika. Piyukeja nakaje Tupana la'akare aú iná we'epí re riká, ñakele unká meke la'ajé pu'uaré la'ajeño kemalajla: “Unká wawe'epila rinakojé”, ke. ²¹Palá nawe'epika Tupana nakojé, e'iyonaja unká wani nephala ra'apí nach'i'inárikana ke; unká kaja nemalá rijló: “Palá pila'aká weká”, ke. Lanakiya ne'ejnatá napéchuwa mapeja wani nakaje nakú, ñakele piyukeja nakaje ne'ejnatákare nakú napéchuwa, unká i'imalaje na penaje najló. Kalajerúwaka iná i'imakachu, unká na iná amala. Ilé ke kaja najló nakaje piyukeja

ne'ejnatákare nakú napéchuwa. ²²“Kapechúruna wani weká”, ke napechu nanakuwá, e'iyonaja mapechúruna ke wani neká. ²³Kaja napiyaka Tupana, unká tajnákajo penaje kalé i'imakare, nakaje jenami kaje aú. Kapichájeño penájena jenami nala'á najluwa. Nephá maka'aphana, kamejérina, juni yajné, kajena jenami ja'apí, nanaku napechu i'imakale, “neká wachi'inárikana”, ke. Eyá Tupana, unká kapichákajo penaje kalé i'imajika, ja'apí unká nephala.

²⁴Ilé ke nala'aká pachá, Tupana yurí neká, nala'akáloje pu'uaré napechu keja pajwa'atéchaka, paini wani nayukuna jema'akana. ²⁵Re Tupana, e'iyonaja napechu keja nakeño'ótaka najluwa rapumí chojé apo'ojó riyukuna, nema'akáloje pajlakaje puráka'aloji ja'apiyá penaje. Ñaké i'imakale, chuwa nephá neká, Tupana keño'ótakarena i'imaká penájemina, ja'apí. Lanakiya nayurí naliyó piyukeja nakaje keño'ótajeri ja'apí iphákana. Riká Tupana keño'ótari piyukeja nakaje i'imaká, ñakele ra'apija kalé iphákana palani ñakeja wani. Ñaké riká.

²⁶Ilé ke nala'aká pachá, Tupana yurí nala'aká pu'uaré napechu keja. Paini wani nayukuna jema'akana: Kaja naluna inaana yuriño naliyó achiñana wa'até i'imakana, nala'akáloje namanáicho nekámika apa'awelo wa'até.

²⁷Ñaké kaja achiñana yurika naliyó inaana wa'até la'akana, napajno'okóloje panakuwáaka nekámika namanáicho la'akana nakú pajwa'atéchaka. Pu'uaré la'akaná pajwa'atéchaka nakuja ne'ejnatá napéchuwa. Paini wani ilé ke la'akana, raú nala'á kaja nanapona chapú wani.

²⁸Unká pachá nawátala Tupana ja'apiyá jema'akana, riyurí neká, nala'akáloje piyukeja pu'uaré, napechu nakú ri'imaká ke, raú nala'á nakaje unká wani paala. ²⁹Piyukeja wani napechu pu'uaré panakuwáaka, namanáicho kaje la'akana pajwa'atéchaka, nakuja napechu. Nawata kajrú nakaje najluwa; ne'ejnatá kaja napéchuwa chapú ajopana la'akana nakú; chapú péchuruna neká; ina'uké nójeño neká; mapeja kaja nakulaka ajopana liyá nókakajo; pajlákachina neká; pu'uaré péchuruna neká; kachapújre'ekena kaja neká. ³⁰Pu'uaré napura'akó ajopana nakú; chapú kaja napechu Tupana nakú; nala'á kaja ajopana unká ina'ukélaruna ke najluwa; unká nephala ajopana ja'apí; nala'á kaja nanakuwá we'epiño ke wani; nanakuwaja napura'ó palá; pu'uaré la'akaná, namanáicho la'akana, kajeja nawe'epí natukumó; unká kaja nayani jema'alá nach'i'iná ja'apiyá. ³¹Unká wani nawátala kewákaje puráka'aloji nakoje we'epíkana; unká kaja nawátala

rimaká ke la'akana; unká napechu i'imalá palá na nakú; unká nawe'epila na nakú khaí. ³²Kaja nawe'epí mékeka Tupana kemaká ilé ke i'imakaño nakú, rimá: “Nakapichajo nuliyá ñakeja wani”, ke, e'iyonaja unká wani nayurila naliyó ñaké la'akana. Palá kaja napechu la'akó, ajopana la'akachu najwa'até nala'aká ke.

**Tupana kemájeri ina'uké nakú: mékajenaka neká
kewákaje puráka'aloji chuwá. Riyukuna marí**

2 ¹Marí ke numaká ina'uké nakú aú, ka'ajná pimá: “Meke pu'uwaré wani la'ajeño neká. Ilé kaje pachá Tupana wajaje neká”, ke ka'ajná pimaká. Eta piká. Ñaké kaja la'ajerí piká, ñakele pimaká nanaku aú: “Tupana wajaje neká”, ke. Pinakuwá wa'ató pimá ñaké, Tupana wajájikale kaja piká. Unká méño'oyo pipura'alajo pichayo, pu'uwaré la'ajerí kaja pi'imakale. ²Wawe'epí Tupana wajaka ina'uké, nala'akale pu'uwaré, numakare nakú pachá aú. Unkale nala'alá kewákaje puráka'aloji kemaká ke, pachá riwajaje neká. ³Piká ka'ajná kemari apú nakú: “Pu'uwaré la'ajerí riká”, ke, ñaké kaja la'ajerí pi'imaká e'iyonaja. Eta, ¿meke chi pipechu pinakuwá? Apala meke ka'ajná pipechu: “Unká ka'ajná Tupana wajálaje nuká”, ke. ⁴Unká wani piwátala Tupana we'epika pimu'ují. Kajrú wani rijña'aká panaku pu'uwaré pila'akare, riwátakale pipajno'otaka pipéchuwa pu'uwaré pila'akare liyá, riwátakale kaja pinaku la'akana palá, e'iyonaja piphá pa'apiwá kajrú wani rijló. ⁵Me'ejwirú ke wani pila'aká pinakuwá. Unká wani pipajno'otala pipéchuwa pu'uwaré pila'akare liyá, pachá pawakata kajrú wani pijluwa chapú kaje yajwé amákana Tupana wajájika ina'uké wakajejlo. Riwakajé Tupana kemájeri piyukeja ina'ukena nakú mékeka nala'akana i'imajika, nakaje nala'akare i'imaká lokópa'ala. ⁶Pu'uwaré nala'akare lokópa'ala, riwajaje neká piyukeja; eyá palá la'ajeño, rila'ajé nakú palá. Palá nala'akare lokópa'ala, rila'ajé nanaku palá. ⁷Palá la'ajeño i'imajeño palá la'akaná nakuja. Nawata Tupana pechu i'imaká palá nanaku; nawata kaja makapichako je'echú chu i'imakana rijwa'até. Ileruna ina'ukena nakú Tupana la'ajé palá; ra'ajé neká, ne'emakáloje matajnako je'echú chu rijwa'até penaje. ⁸Eyá unká wani jema'alaño ra'apiyá cha riyúcha'ajo. Riwajaje neká, unká pachá na'alá nanakojó kewákaje puráka'aloji, rilanakiya nala'akáloje pu'uwaré. ⁹Kajrú wani pu'uwaré la'ajeño amájika chapú kaje yajwé, kewini kaje yajwé wa'até. Ilé ke nakaje i'imajika judíonajlo, eyá unká judíona kalé i'imakáñojlo wa'ató. ¹⁰Nalanakiya, palá Tupana pechu i'imajika palá la'akaño nakú. Ripura'ajó kaja

nanaku palá; rila'ajé napechu palá wani. Ilé keja nakaje i'imajika piyukeja palá la'akáñojlo, judíonajlo, eyá unká judíona kalé i'imakáñojlo wa'ató.

¹¹Unkale Tupana wátala ina'uké nakiyana ajopana chaje íki'ija aú, rimaje piyukeja ina'ukena nakú rejenowaja palá, mékeka nala'akana i'imajika. ¹²Piyukeja ina'ukena eja'awá chu i'imakaño la'aká pu'uwaré; piyukeja Tupana kemájika wanaku, mékeka rila'ajika weká, nakaje wala'akare lokópa'ala. Eyá unká judíona kalé i'imakaño nakú, rimaje mékeka nala'akana i'imajika, nawe'epika nakaje nakojé lokópa'ala. Eyá judíonajlo re Tupana puráka'alo, Moisés michú lana'akare i'imaká, yuró. Mékeka nema'aká ra'apiyá lokópa'ala, rimaje nanaku mékeka rila'ajika neká. ¹³Tupánajlo, unká iná i'imalá palá la'ajeño ke Ripuráka'alo jema'akánaja; rijló, palá la'ajeño la'año Ripuráka'alo kemaká ke. ¹⁴Ne'iyajénajlo unká Tupana puráka'alo, Moisés lana'akare i'imaká, yurilo. Unká judíona kalé i'imakaño neká, e'iyonaja nala'á ripuráka'alo nakiyana kemaká ke, nawe'epíkale ñaké la'akana palani. Ripuráka'alo keja najló riká napechu nakú. ¹⁵Nakaje nala'akare aú, iná we'epí nawe'epika palá la'akaná nakojé, Tupana wátaka ke. Nakaje napechu nakú i'imakare aú, nawe'epí nala'aká nakaje, unká paala ka'ajná, palani ka'ajná. ¹⁶Tupana kemájeri piyukeja ina'ukena nakú mékeka nala'akana i'imajika. Riwakajé rimaje kaja nakaje, me'echú napechu nakú i'imakare, nakú wa'ató. Jesucristo i'imataka ina'uké kapichákajo liyá yukuna nu'umá ina'ukejlo; riyukuna i'imakana nakuja nuká.

Tupana puráka'alo, Moisés lana'akare i'imaká, yukuna marí

¹⁷Iká kemaño inakuwá: “Judíona já'ana weká”, ke, ila'akale Tupana puráka'alo, Moisés lana'akare, kemaká ke, raú ila'á inakuwá ajopana chá'atajeño ke. ¹⁸Ñakele iwe'epí palá mékeka riwátaka ila'aká nakaje. Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare ijló i'imaká, jewíña'atari kaja iká, ila'akáloje palá penaje. ¹⁹Ñakele iká judíona pechu inakuwá: “Weká jewíña'atañojla ajopana unká we'epílaño Tupana nakojé, nawe'epíkalaje rinakojé penaje”, ke ipechu. ²⁰Kaja iwe'epí Tupana puráka'alo Moisés lana'akare nakojé. Riká kemari kewákaje nakaje nakú, raú kalé ipechu inakuwá: “Unká we'epílaño Tupana puráka'alo nakojé jenakú la'ajeño weká. Wejapa we'epíkaño Tupana nakojé jewíña'atajeño kaja weká”, ke ipechu inakuwá. ²¹Palani piyukeja ilé ke ila'akare, jewíña'atakale ajopana, e'iyonaja iká, ¿naje unká jewíña'atala ikó paineko? Jewíña'ata ka'ajná ajopana,

nata'aká piyá, eta iká, ¿naje jata'á? ²²Imá kaja ka'ajná ajopánajlo, nala'aká piyá namanáicho ajopana wa'até, ajopana wa'até, ke, eta iká, ¿naje ila'á ñaké? Chapú ipechu nakaje jenami, nala'akare nachi'inárikanawa penaje, nakú. Eta, ¿naje chí a'ajná jata'á nachi'inárikana jenami ñakarelana chiyá, nakaje kawemí nojé richu i'imakare? ²³We'epiño ke wani ila'aká inakuwá, iwe'epíkale Tupana puráka'alo Moisés lana'akare nakojé, e'iyonaja kalé unká wani iphala Tupana ja'apí, unkale jema'alá ra'apiyá. ²⁴Kewaka riká, Tupana puráka'alo lana'akéjami kemakare inaku i'imaká, rimá: “Nakaje ila'ajíkare pachá, ajopana unká jema'alaño Tupana ja'apiyá, pura'ajeño pu'uaré Tupana nakú”.

²⁵Jema'arí piyukeja Tupana puráka'alo Moisés lana'akare i'imaká ja'apiyajlo, palani mata'akeja chinúmari, rema'akale Tupana puráka'alo ja'apiyá. Eyá unká jema'alá ra'apiyajlo, unká na penaje mata'akeja chinúmari i'imalá. Unká japi namata'alá richinuma keja riká, unkale rema'alá Tupana puráka'alo.^a ²⁶⁻²⁷Eyá ajopana, unká judíona kalé i'imakaño, la'akachu Tupana puráka'alo, Moisés lana'akare i'imaká, kemaká ke, rile'ejena neká raú, unká mata'akeja kalé nachinuma i'imaká e'iyonaja. Neká kemájeño mata'akeja chinúmaruna i'imakaño nakú, mékeka nala'akana i'imajika, nakaje nala'akare marí eja'awá chu ne'emaká ketana pachá. Re Tupana puráka'alo najló, e'iyonaja unká nema'alá ra'apiyá. ²⁸Unká kaja Tupana le'ejena kalé piyukeja ina'ukena, mata'akeja chinúmaruna i'imakaño. ²⁹La'arí Tupana puráka'alo kemaká ke, judío ja'a wani. Yuriri pu'uaré la'akaná, Tupana le'ejé; ilé kaje unká amalo iná napona nakú. Tupana Pechu la'arí iná pechu palá, iná la'akáloje palá raú penaje. Tupana pechu i'imakachu rinaku palá, iná we'epí rile'ejé riká.

3 ¹Ilé ke ri'imakale ijlo aú, ka'ajná marí ke inakiyana pechu i'imá: “Unká na penaje kalé wajló judío já'ana i'imakana; unká kaja na penaje kalé wajló wakeráko'opana achiñana chinuma mata'akana i'imalá, unkale raú kalé we'emá Tupana le'ejena”, ke ka'ajná ipechu. ²Judíona jo'ó chá'ataño ajopana, najló Tupana yurí kale ripuráka'alo.

³Ne'iyajena unká jema'alaño ripuráka'alo ja'apiyá, raú unká kaja nala'alá rimaká ke. Unká Tupana yurí laje raú rimaká ke nakaje la'akana. ⁴¡Unká wani ri'imalaje ilé ke! Tupana kemaká nakaje la'akana nakú i'imaká chuwá rila'ajé riká, kewákaje

a 2:25 Circuncisión: signo de la alianza entre Dios y el pueblo de Israel. Pamá en el Glosario: Circuncidar

puráka'aloji chuwá. Pajlákachina waja ina'ukena, eyá Tupana unká ñaké kalé. Ripuráka'alo kemari rinaku:

“Piyukeja we'epéjeño rila'aká nakaje rimaká rinaku ke, raú richá'ataje piyukeja pura'ajeño pu'uwaré rinaku”, ke rimaká Tupana nakú.

⁵Apala ipechu i'imá ka'ajná: “Palá la'ajerí Tupana, eyá weká pu'uwaré la'ajeño. Pu'uwaré wala'akare ijilunami chojé wamá palá nakaje rila'akare, ñakele palani pu'uwaré la'akana. Eta, ¿naje riwajá ina'uké richona? Ilé kaje kalé, unká paala”, ke ka'ajná ipechu Tupana nakú. ⁶Unká wani ilé ke kalé riká. Tupana la'arí palá. Mapeja ramákelo iná chaje, unká méño'ojo rimalajla piyuke ina'uké nakú: na aú ka nala'á palá, ke.

⁷Apala marí ke ipechu: “Mapeja nupajlájika aú, ka'ajná ajopana kemájeño Tupana nakú: ‘Unká pajlala riká; ina'uké kalé pajlaño mapeja, eyá riká unká pajlala’ ”. Ilé ke napechu i'imakela palá Tupana nakú, unká naje nemajla inaku: “Pu'uwaré la'ajeño neká”, ke. ⁸Nemá ka'ajná: “Palani pu'uwaré la'akaná, rijlunami chojé nakaje Tupana la'akare amákole palá. Ilé ke Pablo jewíña'ataka ina'uké rinaku i'imaká”, ke nemaká nunaku. ¡Mapeja napajlaka ta! Ilé ke nemaká nunaku pachá Tupana wajaje neká.

Pu'uwaré la'ajeño waja piyukeja ina'ukena. Riyukuna marí

⁹¿Meke chi ipechu inakuwá? “Judíona we'emakale, wachá'ata ajopana”, ¿ke chi ipechu? ¡Unká wani ta! Kaja piyukeja weká, pu'uwaré la'ajeño waja: judíona, eyá unká judíona kalé i'imakaño wa'ató. ¹⁰Tupana puráka'alo lana'akéjami kemari:

“Unká pajluwa i'imalá la'arí palá.

¹¹Unká na kalé wátari Tupana nakoje we'epíkana; unká na pechu i'imalá Tupana wátaka ke la'akana nakú.

¹²Pu'uwaré la'ajeño waja piyukeja ina'ukena. Rejenowaja napechu pu'uwaré la'akaná nakú.

Unká na i'imalá palá la'ajerí; unká wani pajluwa ñani ka'ajná i'imalá.

¹³Ulawí, nato'otákare chojé támijimi, ke nanúrupi aphú, pajlakaje waja napuráka'alo.

Jeí la'aká chapú iná ra'apare aú, ke kaja nala'aká iná chapú napuráka'alo aú.

¹⁴Pu'uwaré noje waja puráka'aloji jácho'oro nanuma chiyá.

¹⁵Mapéjari kaje pachá nawata ajopana ina'ukena nókana.

¹⁶Na'apaka ewá nala'á chapú ina'uké.

Napachá kajrú ajopana amaka chapú kaje yajwé.

¹⁷ Unká nawe'epila palá pajwa'atéchaka i'imakana nakojé;

¹⁸ unká wani napechu nakú Tupana ja'apí iphákana i'imalá”, ke Tupana puráka'alo lana'ajéjami kemaká.

¹⁹ Wawe'epí piyukeja ripuráka'alo, Moisés lana'akare i'imaká, kemaká piyukeja ina'ukena nakú: “Pu'uaré la'ajeño waja neká, unkale nala'alá rimaká ke”. Piyukeja wani ina'ukena nakú rimaje mékeka nala'akana i'imajika. ²⁰ Unká na kalé kemájeri rinakuwá: “Chuwa kaja lamá'atakejami ke nuká Tupánajlo, nula'akale ripuráka'alo, júpimi riyuríkare najló i'imaká kemaká ke”. Riká aú iná we'epí na aú ka iná la'aká pu'uaré.

Kaphí iná pechu i'imakachu Jesucristo chojé, Tupana i'imatari iná kapichákajo liyá. Riyukuna marí

²¹ Unká Tupana puráka'alo kemaká ke la'akana aú kalé rilamá'ata weká pu'uaré wala'akare liyá. Ripuráka'alo Moisés lana'akare, eyá ripuráka'alo ja'apátajeño michuna kemaño kaja ñaké rinaku i'imaká. ²² Kaphí iná pechu i'imaká Jesucristo chojé aú Tupana lamá'atari iná rijluwa, palá la'ajerí iná i'imakale rijló raú. Ñaké waja riká piyukeja ina'ukénajlo. ²³ Piyukeja weká la'año pu'uaré, unká na kalé la'arí palá Tupana wátaka ke. ²⁴ E'iyonaja kalé Tupana la'arí wanaku palá, riwe'epíkale wamu'ují. Jesucristo palamane we'emakale, riwe'epí wanaku, unká japi pu'uaré la'ajeño ke kalé weká rijló. ²⁵ Tupana yuriri nenoka Jesucristo, ritaka'akáloje a'awaná apiyákakanami nakojé wapumí chojé. Ilé ke rila'aká wachaya palamane, ramó kaphí richojé péchuruna chaje, pu'uaré wala'akare liyá. Riwakajé rira i'ijná itapuwa aphumi chiyá. Ilé ke rila'akale, iná we'epí Jesucristo palamane Tupana amako wachaje, pu'uaré wala'akare liyá, raú unká japi pu'uaré la'ajeño ke kalé weká rijló. ²⁶ Jupi wani rijña'aká panaku we'emaká; me'etení ejená, riya'atá wajló mékeka rila'aká we'emaká, we'emakáloje palá la'ajeño. Palá la'ajerí wani Tupana, ñakele rila'á kaja palá la'ajeño penaje piyukeja kaphí Jesucristo chojé péchuruna.

²⁷ Marí ke kemakana unká i'imalá inajlo: “Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare wajló i'imaká, kemaká ke la'ajerí nuká, ñakele palá Tupana pechu nunaku raú”. Unká ñaké kalé riká. Kaphí Jesucristo chojé i'imakana aú ja kalé iná i'imá unká japi la'alá pu'uaré ke Tupánajlo. ²⁸ Kaja wawe'epí mékeka iná i'imaká, iná i'imakáloje unká japi la'alá pu'uaré ke Tupánajlo. Kaphí Jesucristo chojé i'imakana aú ja kalé iná i'imá palani ke rijló.

Unká Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare wajló i'imaká, kemaká ke la'akana aú kalé.

²⁹ ¿Meke ke chi ipechu Tupana nakú: “Judíonajlo penájeja kalé riká”, ke ka'ajná? ¿Unká chi piyukeja ina'ukénajlo penaje kalé riká? A'a, piyukeja wani ina'ukénajlo penaje Tupana. ³⁰ Re pajluwaja wachi'inárikana, unká na apú i'imalá. Rejenowaja Tupánajlo judíona, unká judíona kalé i'imakaño wa'até. Kaphí Jesucristo chojé péchuruna i'imaño unká japi la'alaño pu'uwaré ke rijló. ³¹ Apala ipechu: “Chuwa unká na penaje kalé wajló Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare wajló i'imaká; kaja kaphí wapechu Tupana chojé, ñakele unká na penaje kalé riká”, ke ka'ajná ipechu. ¿Unká ñaké kalé riká! Kaphí Jesucristo chojé i'imakana aú iná la'á rimaká ke.

Abraham michú yukuna marí

4 ¹ Chuwa wema'ajika mékeka nakaje i'imaká, wa'ajuta Abraham michujlo i'imaká yukuna. ²⁻³ Nema'kela Abraham nakú, “Palá la'ajerí riká Tupánajlo”, ke, nakaje rila'akare aú, palá ripechu i'imakajla rinakuwá raú, e'iyonaja^b Tupánajlo unká na penaje ri'imalajla. Ripuráka'alo lana'akéjami kemari: “Kaphí Abraham pechu i'imakale Tupana chojé aú rimá rinaku: ‘Palá la'ajerí riká’ ”, ke. ⁴ Ñaké riká. Iná jápakachu apú wa'até, ra'á inajlo iná jápaka'ala wemí. Unká mapeja kalé rilamá'ataka iná raú; iná jápaka rijwa'até wemí ra'á inajlo riká. ⁵ Eyá Tupana, kaphí iná pechu i'imaká richojé aú, rila'á iná rijluwa unká japi la'alá pu'uwaré ke, pu'uwaré la'ajerí iná i'imaká e'iyonaja. Unká na wala'alá rijló, rila'akáloje ñaké wanaku, e'iyonaja rila'á weká palá. ⁶ David michú pura'aró kaja rinaku i'imaká, mékeka Tupana la'aká ina'uké, ne'emakáloje unká la'alaño pu'uwaré ke rijló. Pu'uwaré la'ajeño ne'emaká e'iyonaja, unká Tupana a'alá rinakojó nakaje nala'akare pu'uwaré. ⁷ Marí ke David kemaká i'imaká:

“Pu'ují péchuruna, piyukeja Tupana amákarona chaje pu'uwaré nala'akare liyá,
unkale ra'alá rinakojó pu'uwaré nala'akare i'imaká.

⁸ Pu'ují péchuri riká, unká Tupana kemalare nakú: ‘Pu'uwaré la'ajerí riká’, ke”,
ke David kemaká.

⁹ ¿Piyukeja mata'akeja chinúmaruna nakú chi rimá ñaké, mamata'akánaru chinúmaruna nakú wa'ató ka'ajná? Kaja wemicha

i'imichaka, Tupana kemari Abraham nakú: “Unká japi pu'uaré la'ajeri ke kalé nojló riká”, kaphí ripectu i'imakale richojé. ¹⁰ Eta, ¿na wakajé chi rimá rinaku ñaké i'imaká? ¿Namata'aká richinuma i'imaká ejomi ka'ajná, namata'aká ri'imaká piyá ka'ajná? Unká namata'aká richinuma i'imaká ejomi kalé, ripiyá rimá rinaku ñaké i'imaká. ¹¹ Rejomi namata'á richinuma i'imaká; ripiyá Tupana kemari rinaku i'imaká: “Unká japi pu'uaré la'ajeri ke kalé riká nojló”, ke, kaphí ripectu i'imakale richojé. Ilé ke Abraham i'imakale, riyuró piyukeja kaphí Tupana chojé péchuruna piyana ke. Unká mata'akeja kalé nachinuma i'imaká e'iyonaja, Tupana kemari kaja nanaku: “Unká japi pu'uaré la'ajeño ke kalé neká nojló”, ke. ¹² Rikaja kaja Abraham yuriro piyukeja mata'akeja chinúmaruna i'imakaño piyana ke, napechu i'imakale kaphí wani Tupana chojé, júpimi nachi'iná michuna pechu i'imajika ke kaja, unká chiyó namata'á nachinuma i'imaká.

Tupana arukari nakaje kaphí richojé péchurunajlo. Riyukuna marí

¹³ Tupana arukari Abrahamjlo, rilakénamijlo wa'até, piyukeja eja'awá yuríkoloje nalakénamijlo penaje. Unká rarukala najló ri'imaká, nala'akale piyukeja Ripuráka'alo lana'akéjami kemaká ke aú. Rila'á nanaku palá, kaphí napechu i'imakale richojé. ¹⁴ Nakaje Tupana kemakare nakú i'imakela Ripuráka'alo, júpimi riyuríkare najló i'imaká, ja'apiyá jema'ajeñojloja, unká na penaje kalé iná pechu i'imajla kaphí Tupana chojé. Unká kaja na penaje kalé nakaje rarukákare inajlo i'imalajla. ¹⁵ Tupana wajájeri piyukeja unká la'alaño Ripuráka'alo, júpimi riyuríkare wajló i'imaká, kemaká ke. Kaja rinakojé we'epíkana a'á inajlo pu'uwaká pu'uaré wala'akare. Unkákela ri'imajla, unká wawe'epílajla pu'uaré wala'akare nakojé.

¹⁶ Ñakele piyukeja nakaje Tupana kemakare nakú Abrahamjlo i'imaká, i'imajeri rilakénamijlo, rimaká rinaku ke. Mapeja rila'aká nanaku palá, napechu i'imakale kaphí richojé. Unká Ripuráka'alo kemaká ke la'ajeñojloja kalé Tupana aruká nakaje; raruká kaja nakaje kaphí richojé péchurunajlo, Abraham pechu i'imaká ke kaja. Ilé kaje aú riká yuriro piyukeja kaphí Tupana chojé péchuruna piyana ke. ¹⁷ Tupana puráka'alo kemari rinaku: “No'ojé piká piyukeja wani ina'uké piyana ke penaje”, ke. Riká Tupana, kaphí Abraham pechu i'imakare chojé, makápo'otari kaja, kaja taka'akaño. Rikeño'ota kaja nakaje unká jo'ó i'imalare, piyukeja la'ajeri ri'imakale.

¹⁸Mayanikéruja Abraham kapichákojla i'imaká, e'iyonaja ripechu i'imá kaphí wani Tupana chojé, raú rila'á ripéchuwa kaphí richojé. Ripalamane kajrú wani ina'ukena motho'oká piyukeja eja'awá chuwá i'imaká, Tupana kemaká rijló i'imaká ke. Rimá rijló i'imaká: “Kajrú wani ina'ukena i'imajika pipalamane aú”, ke. ¹⁹Unká wani Abraham pechu yurila Tupana chojé kaphí i'imakana, cien jarehí cha ri'imaká e'iyonaja. Kaja riwe'epí yewíchaja rená iphaka najló, nataka'akáloje, riyajalo wa'até, kaja pheñawilana wani ne'emakale, raú unká kaja meke la'ajé ne'erí i'imalajla. ²⁰⁻²¹E'iyonaja unká ripechu i'imalá Tupana nakú: “Unká ka'ajná ri'imalaje nojló, rimaká nojló i'imaká ke”. Lanakiya rila'á ripéchuwa kaphí wani Tupana chojé. Palá kaja ripura'akó rinaku, ripechu i'imakale rinaku: “Piyukeja wani la'ajerí riká, ñakele rila'á rimaká inajlo ke”. ²²Ilé ke ripechu i'imakale, Tupana kemari rinaku: “Palá wani la'ajerí riká, kaphí wani ripechu i'imakale nochojé”, ke.

²³Unká Abraham nakuja kalé Tupana kemari ñaké i'imaká. ²⁴Rimá kaja wanaku ñaké, wapechu i'imakale kaphí riká, Tupana makápo'otakare i'imaká, Jesucristo chojé aú. ²⁵Riká Tupana yurí nenoka i'imaká, pu'uwaré wala'akare chaya, rejomi rimakápo'o piño i'imaká. Ñaké rila'akale wachaya, chuwa unká japi pu'uwaré la'ajeño ke kalé weká Tupánajlo.

Jesucristo palamane yukuna marí

5 ¹Kaja chuwa unká Tupana a'alá rinakojó pu'uwaré wala'akare, kaphí wapechu i'imakale richojé, raú palá weká rijwa'até Jesucristo palamane aú. ²Jesucristo palamane aú weká chuwa Tupana le'ejena ina'ukena, kaphí wapechu i'imakale richojé, raú palá weká, ra'akale wañathé. Pu'ují kaja wapechu, wawe'epíkale we'emajika palá wani rijwa'até ñakeja. ³Unká raú ja kalé wapechu pu'ují; wapechu i'imajé kaja pu'ují, chapú kaje yajwé wamájika wakajé. Chapú kaje yajwé wamákare la'arí wapechu kaphí wani Tupana chojé, wajña'akáloje riká panaku. ⁴Ilé ke wapechu i'imajika ee kaphí, chapú kaje yajwé wamájika wakajé ee, palá Tupana pechu i'imajika wanaku. Raú unká wapechu la'alajo ujwí riliyá. ⁵Unká wapechu la'aló ujwí Tupana liyá, kajrú wani riwátakale weká, Ripechu we'iyá i'imakare palamane aú. Raú kaja wawata riká íki'ija.

⁶Wekó, unká meke la'ajé we'ematalajla wekó i'imaká, raú Jesucristo taka'arí rená chu, pu'uwaré wala'akare chaya i'imaká. ⁷Unká na yurílalajla richó mapeja ajopánajlo, nenókaloje riká

apú chaya penaje, palá la'ajerí ri'imaká e'iyonaja. Apala pajluwa ka'ajná wátarijla nenoka riká apú chaya, palá wani rila'akale ka'ajná ri'imaká. ⁸Pu'uaré la'ajeño jo'ó we'emaké wakajé, Tupana yurí Jesucristo taka'aká pu'uaré wala'akare chaya i'imaká. Raú wawe'epí íki'ija wani riwátaka we'emaká. ⁹Unká Tupana a'alaje piño rinakojó pu'uaré wala'akare, raú chuwa unká japi la'alaño pu'uaré ke weká rijló. We'emajó kaja riwajájika ina'uké wakajé liyá, Jesucristo palamane aú. ¹⁰Chapú wani jo'ó wapechu i'imaká Tupana nakú i'imaká wakajé, rilamá'ata we'emaká rijluwa, riwakára'akale Ri'irí Jesucristo taka'aká wachaya, raú we'emakóloje kapichákajo liyá. ¹¹Unká ilé keja kalé we'emajika; richaje wani wapechu i'imajika palá Tupana nakú, Jesucristo palamane aú we'emakale chuwa palá wani Tupana wa'até.

Adán michú yukuna marí

¹²Pajluwaja ina'uké pachá pu'uaré la'akaná keño'ó marí eja'awá chu i'imaká. Ripachá kaja piyukeja ina'ukena kapichó marí eja'awá chu. Reyá wakeño'ó kapichákajo, pu'uaré la'ajeño waja we'emakale. ¹³Unká chiyó Moisés lana'á Tupana puráka'alo júpimi i'imaká, kaja pu'uaré la'akaná i'imá eja'awá chu. Riwakajé unká nanaku kemakana i'imaké: “Pu'uaré la'ajeño neká”, ke. ¹⁴Adán michú i'imaká, eyá a'ajná Moisés michú i'imaká ejená, nataka'á piyukeja i'imaká, nala'akale pu'uaré. Unká nala'alá pu'uaré, Adán la'aká i'imaká ke, e'iyonaja nakapichó kaja ripachá. Riká unká la'alá Tupana wakára'aka ke i'imaká.

¹⁵Nakaje unká wani paala Adán la'akare i'imaká, nakú unká meke la'ajé wemalajla nakaje, Tupana yuríkare wajló, ke kaja riká. Pajluwa ina'uké la'aká pachá pu'uaré, piyukeja ina'ukena kapichó, e'iyonaja kalé Tupana we'epiri wamu'ují pajluwa ina'uké palamane aú. Riká Jesucristo, piyukeja ajopana chaje i'imaká, la'arí palá kajrú wani ina'ukena nakú. ¹⁶Pajluwaja la'aká pachá pu'uaré, piyukeja ina'ukena kapichó. Eyá nakaje Tupana a'akare wajló Jesucristo palamane aú, we'emaajla kapichákajo liyá, we'emakáloje raú unká japi pu'uaré la'ajeño ke kalé Tupánajlo. ¹⁷Pajluwaja la'aká pu'uaré pachá, taka'akaje keño'ó piyukeja ina'ukejlo i'imaká. Eyá pajluwaja kaja palamane aú, Tupana a'arí wajé i'imakaje, ina'uké i'imakáloje rijwa'até je'echú chu ñakeja wani, unká riwemí aú kalé riká. Jesucristo taka'akale nachaya i'imaká, palamane riká ne'emakáloje unká japi pu'uaré la'ajeño ke kalé Tupánajlo.

¹⁸Pu'uaré Adán la'aká i'imaká pachá, piyukeja ina'ukena kapichó Tupana liyá. Eyá nakaje palá Jesucristo la'akare i'imaká, la'arí palá kajrú ina'ukena nakú, ne'emakáloje matajnako Tupana wa'até penaje. ¹⁹Unká pachá pajluwaja ina'uké jema'alá palá Tupana ja'apiyá, piyukeja ina'ukena pu'uaré la'ajeño waja. E'iyonaja kalé pajluwa ina'uké jema'akale wani Tupana ja'apiyá, kajrú ina'ukena i'imajika lamá'atakejami ke rijló.

²⁰Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare najló i'imaká, nakoje we'epíkana a'arí inajlo pu'uwaká pu'uaré iná la'akare, raú iná we'epí kaja Tupana we'epika pu'uaré la'ajeño mu'ují. ²¹Kapichájeño penájena waja we'emaká, wala'akale pu'uaré. Tupana we'epíkale wamu'ují, rila'á weká palá la'ajeño ke rijluwa. Ra'á kaja wajló i'imakaje, we'emakáloje rijwa'até matajnako wawakára'ajeri Jesucristo palamane aú.

Jesucristo palamane aú iná i'imá palá la'ajerí. Riyukuna marí

6 ¹Eta chuwa, ¿meke chi we'emajika? ¿Ñakeja chi we'emajika pu'uaré la'akaná nakú, raú Tupana we'epíkaloje richaje wani wamu'ují? ²¡Unká wani ta we'emalaje ilé ke la'akana nakú! Kaja taka'akaño ke weká pu'uaré la'akanajlo, ñakele unká na penaje we'emalajla re jo'ó kaja pu'uaré la'akaná nakú. ³Iwe'epí pajluwa keja wayuriko Jesucristo wa'até, raú nala'á bautizar ra'apiyá jema'ajeño. Pajluwa keja we'emakale rijwa'até, wataka'á kaja rijwa'até pajñakani nenoka wakajé ri'imaká. ⁴Jesucristo taka'aká, eyá rimakápo'oko piño i'imaká, jenami nala'á raú. Ripechu ja'apiyá i'imakana aú weká wájé i'imakaje ja'apiyá. Piyukeja wani la'ajerí Jesucristo jara'apá i'imakale, rimakápo'ota ri'imaká.

⁵Pajluwa keja we'emakale Jesucristo wa'até aú, ritaka'aká wachaya i'imaká aú, kaja wataka'á ke rijwa'até i'imaká. Eyá rimakápo'oko piño i'imaká wakajé, wamakápo'o ke kaja rijwa'até i'imaká. ⁶Kaja wawe'epí piyukeja nakaje, pu'uaré wala'akare i'imaká, kapichó, Jesucristo taka'aká wachaya i'imaká wakajé. Raú rikapichata waliyá piyuke pu'uaré wala'akare i'imaká, we'emaká piyá pu'uaré la'akaná nakuja. ⁷Kaja taka'aká penájemi, unká meke la'ajé la'alá pu'uaré. ⁸Wawe'epí kaja wataka'á ke Jesucristo wa'até i'imaká, raú kaphí wapechu richojé, wawe'epíkale we'emajika rijwa'até ñakeja wani. ⁹Wawe'epí Jesucristo makápo'oko i'imaká, eyá chuwa kaja unká ritaka'alaje piño, unká méño'oyo kapichákajo chá'atalaje piño riká. ¹⁰Ritaka'á pajluwa peja piyuke pu'uaré ina'uké la'akare chaya i'imaká; eyá me'etení kajmuni riká,

rila'akáloje piyukeja Tupana wátaka ke. ¹¹Ipechu i'imá inakuwá: kaja taka'akaño ke pu'uwaré la'akanajlo. Eyá Jesucristo wa'até i'imá kajmuruna ke, ila'akáloje palá piyuke nakaje Tupánajlo.

¹²Ñakele iyuríniña pu'uwaré la'akaná chá'ataka iká.

Kapichákajero penaje iná naponá, ñakele ila'aniña pu'uwaré, inaponá wátaka ila'aká ke. ¹³Ila'aniña pu'uwaré inaponá aú, lanakiya iyurí ichó Tupánajlo. Ina'uké kaja taka'akaño i'imaká penájemi ke iká, makápo'oño piño, i'imakáloje kajmuruna penaje. Ñakele ila'á piyukeja palá Tupana wátaka ke, ¹⁴raú unká pu'uwaré la'akaná chá'atalaje iká. Chuwa unká Tupana puráka'alo, Moisés lana'akare i'imaká, ja'apiyá kalé iká, Jesucristo palamane i'imakale, raú ila'á palá.

Apú wa'até jápajeño ke weká yukuna marí

¹⁵Eta chuwa, unkale we'emalá Tupana puráka'alo Moisés lana'akare ja'apiyá, ¿aú chi wala'ajé pu'uwaré, Tupana palamane we'emakale? ¿Unká wani ta wala'alaje ilé ke! ¹⁶Kaja iwe'epí apú wa'até jápajeri iná i'imakachu, iná jema'á palá ra'apiyá, rijwa'ateje iná i'imakale. Ñaké kaja iká: jema'ajika ee pu'uwaré la'ajeri wakára'ajeri ja'apiyá, ikapichajo; eyá jema'ajika ee Tupana ja'apiyá, i'imajé palá la'akaná nakuja. ¹⁷Palá wani Tupana la'aká inaku: pu'uwaré la'akaná nakuja wani i'imaké, e'iyonaja wechi jema'aká newíña'atakare iká nakú ja'apiyá i'imaká. ¹⁸Ñakele chuwa unká pu'uwaré la'ajeri wakára'ajeri ja'apiyá kalé iká, kaja me'etení palá la'akaná nakú wakára'ajeri ja'apiyá iká. ¹⁹Nuwe'epí unká jo'ó iwe'epila palá piyukeja, meke kemakana numakare nakú ijló, nakoje. Júpimi ipechu i'imaké pu'uwaré kaje la'akana nakuja. Chuwa ila'á piyukeja palá, Jesucristo palamane aú i'imakáloje palá la'ajeño penaje.

²⁰I'imajika wakajé pu'uwaré la'akaná wakára'ajeri ja'apiyá, unká wani iwátake palá la'akaná. ²¹Eta chuwa, ¿na aú chi pu'uwaré la'akaná a'á ñathé i'imaká? Me'etení kajrú wani apáña'ako ilé ke ila'ajíkare i'imaká ja'apí. Ripachá ikapichákojla, ²²e'iyonaja chuwa unká jema'alá pu'uwaré la'akaná wakára'ajeri ja'apiyá. Kaja i'imaó riliyá, ñakele ila'á me'etení Tupana wátaka ke. Ilé ke la'akana a'ajeri kajrú wani ñathé, i'imakáloje palá la'ajeño penaje; ripalamane kaja i'imajé matajnako je'echú chu Tupana wa'até. ²³Re riwemí pu'uwaré la'ajeñojlo: nakapichajo Tupana liyá, ilé ke riwemí i'imajika najló. Tupana a'arí inajlo i'imakaje, iná i'imakáloje matajnako wawakára'ajeri Jesucristo wa'até. Mapeja ra'aká riká, unká riwemí i'imalá.

**Iná we'epíkaloje mékeka inajlo Tupana
puráka'alo penaje yukuna marí**

7 ¹Nojena, kaja iwe'epí iwakára'ajeño puráka'alo nakojé. Raú iwe'epí kaja marí eja'awá chu we'emaká ketánaja kalé riwakára'aka weká. ²Inanaru wá'akako ejomi, ruyajná puráka'alo ja'apiyá ruká, ru'umaká rijwa'até ketana. Rikapicháñaaka ruká ejomi, kaja unká ru'umalá ra'apiyá, ke Tupana puráka'alo kemaká runaku. ³Ñakele ru'umakela apú achiñá wa'até, re jo'ó kaja ruyajná i'imanaja rujwa'até, rula'ajla pu'uwaré raú. Eyá ruyajná kapicháñaaka ruká ejomi, ru'umakela apú achiñá wa'até, unká rula'alajla pu'uwaré raú.

⁴Ñaké kaja ijlo ríká, nojena. Pajluwa keja iká Jesucristo wa'até. Ñakele ritaka'aká i'imaká wakajé, rikapichata rijwa'ató iliyá Moisés puráka'alomi, júpimi i'imakare ja'apiyá. Jesucristo makápo'oro piño rapumí chuwá i'imaká. Rijwa'atéjena we'emakale, wala'ajla piyuke nakaje ri'imakáloje palá Tupánajlo. ⁵Wapechu keja wala'ajika pu'uwaré wakajé, wawe'epike Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare wajlo nakojé, wala'aká piyá pu'uwaré. Wawe'epíjika rinakojé e'iyonaja, richaje wani wawátake pu'uwaré la'akaná, ñaké wala'ajika pachá wakapichákojla. ⁶Chuwá unká we'emalá Moisés puráka'alomi ja'apiyá, kaja taka'akaño ke we'emakale riliyá. Ñakele wala'ajé chuwa Tupana wátaka ke, wajé chuwá wapechu i'imakale Ripechu aú.

Pu'uwaré la'ajerí nu'umaká, riyukuna marí

⁷Eta chuwa, ¿wemaje chi Moisés puráka'alomi nakú: “Pu'uwaré iná la'akáloje penaje ríká”, ke? ¿Unká wani ta ilé kaje penaje kalé ríká! Unkákela ri'imajla, unká nuwe'epílajla pu'uwaré nula'akare nakojé. Ripuráka'alo kemari: “Piwátaniña pijluwa ajopana nane”. Riwátakana aú nuwe'epí pu'uwaré nula'aká. ⁸E'iyonaja pu'uwaré la'akaná chá'ata nupechu, nuwe'epí mékeka Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare wajlo, kemaká e'iyonaja. Unká chu iná we'epila ripuráka'alo nakojé, unká kaja iná we'epila na aú ka iná la'á pu'uwaré. ⁹Jupejé, unká chiyó nuwe'epí mékeka ripuráka'alo kemaká, nu'umaké mana'ija. Nuwe'epí rinakojé kecha, nuwe'epí kaja pu'uwaré nula'akare nakojé. Pu'uwaré nula'akare pachá nukapichojla. ¹⁰Iná i'imakáloje matajnako rijwa'até je'echú chu penaje, iná jema'á Tupana puráka'alo ja'apiyá. E'iyonaja kalé unká pachá noma'alá ra'apiyá, nukapichojla. ¹¹Nuwe'epí ripuráka'alo nakojé, e'iyonaja

pu'uwaré la'akaná chá'ata nuká, ñakele nukapichákojla Tupana liyá.

¹²Ñakele wemajla Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare nakú: “Palani waja riká piyukeja, riwakára'akale wala'aká palá, raú we'emakáloje unká japi la'alaño pu'uwaré ke Tupánajlo”.

¹³Eta, ¿naje chi numá rinaku, “palani riká”, ke, nukapichákojla e'iyonaja? Unká ilé ke kalé riká; pu'uwaré nula'akare pachá nukapichákojla. Ripuráka'alo palani aú nuwe'epí pu'uwaré nula'akare nakojé.

¹⁴Nuwe'epí Tupana liyaje ripuráka'alo. Ñakele palani riká, e'iyonaja kalé unká nuliya i'imalá, nula'akáloje rimaká ke penaje. Kaja pu'uwaré la'akaná chá'ata nupechu, nula'akáloje pu'uwaré.

¹⁵Unká nuwe'epila mékeka nupechu, nájeka unká nula'alá palá. Palá nuwátakare la'akana, unká nula'alá. Lanakiya nula'ano

nakaje unká nuwátalare la'akana. ¹⁶Nula'akale nakaje pu'uwaré, unká nuwátalare la'akana, kaje aú nuwe'epí palani Tupana puráka'alo. ¹⁷Ñakele unká nuká kalé la'arí pu'uwaré. Kakáme'e

nu'umakale pu'uwaré la'akaná nakú aú, nula'ano ñaké. ¹⁸Nuwe'epí unká palá la'akaná i'imalá nupechu nakú, un kale nuliya i'imalá nula'akáloje palá penaje. Re nupechu nakú palá la'akaná, e'iyonaja unká meke la'ajé nula'alá ñaké. ¹⁹Unká nula'alá palá nuwátakare la'akana, eyá pu'uwaré unká nuwátalare la'akana, kaje nula'á.

²⁰Nula'akachu nakaje unká nuwátalare la'akana, nula'á riká, pu'uwaré la'akaná i'imakale nuwakára'ajeri ke.

²¹Ñakele nuwe'epí chuwa nuwátakajla palá la'akaná, e'iyonaja unká nupechu iphala ñaké la'akana lokópa'ala. ²²Nupechu aú kajrú nuwátaka Tupana puráka'alo, ²³re kalé nupechu nakú nakaje unká yurila nu'ujnataka nupéchuwa palá. Riká, pu'uwaré la'akaná nupechu nakú i'imakare, unká yurila nula'aká na palá, kaja wajákeja keja nuká rijwa'até.

²⁴Ilé kaje la'arí kamu'ují wani nupechu, kapichákajo penaje nu'umakale Tupana liyá. ¿Na i'imatárijla nuká riliyá? ²⁵Tupánaja kalé i'imatárijla nuká riliyá, raú numá rijló: “Palá pila'aká nuká, pi'imatájikale nuká Jesucristo palamane aú”, ke. Nuwata Tupana puráka'alo kemaká ke la'akana, e'iyonaja unká nuliya i'imalá ñaké la'akanajlo, pu'uwaré la'akaná chá'atakale nupechu.

Tupana Pechu ja'apiyá i'imakana yukuna marí

8 ¹Chuwa unká Tupana wajálaje pajluwa keja i'imakaño Jesucristo wa'até, la'año Tupana Pechu wakára'aka ke, unká la'alaño nakaje napechu keja. ²Wajé i'imakaje, Tupana Pechu

ja'apiyá i'imakana aú, iná i'imaó pu'uwaré la'akaná chiyá. Ra'apiyá jema'akana aú iná la'á Tupana wátaka ke; raú kaja iná i'imaó kapichákajo liyá. ³Unká meke la'ajé wala'alá Tupana puráka'alo kemaká ke, unkale wapechu iphala rila'akana lokópa'ala. Riwakára'a Ri'irí majó i'imaká. Weká ke kaja ri'imaká ina'uké, marí eja'awá chu ri'imaká wakajé. Tupana yurí nenoka riká wapumí chojé i'imaká, piyukeja pu'uwaré wala'akare chaya, raú ra'apata weká pu'uwaré la'akaná chiyá. ⁴Rila'á ñaké wachaya i'imaká, ripalamane aú wala'akáloje palá nakaje ripuráka'alo kemaká ke. Kaja unká jupejé we'emajika ke kalé weká me'etení, Tupana Pechu ja'apiyá we'emakale.

⁵Pu'uwaré la'akaná nakú i'imakaño, kaja keja pu'uwaré la'akaná nakú neká, unká nawátala riyuríkana naliyó. Eyá Tupana Pechu ja'apiyá i'imakaño la'año palá ra'apiyá. ⁶Wátaño nakaje la'akana pu'uwaré napechu keja, kapichájeño. Eyá la'año nakaje palá Tupana Pechu ja'apiyá ke, i'imajeño matajnako rijwa'até, unká na nakojé kalé napechu kawíla'o. ⁷Wátaño nakaje la'akana napechu keja, pechu chapú Tupana nakú. Unká nawátala Ripuráka'alo nakojé we'epíkana; unká kaja naliyá i'imalá, nema'akáloje ra'apiyá penaje. ⁸Ñakele napechu keja la'akaño nakaje, unká meke la'ajé la'alaño nakaje palani i'imakare Tupánajlo.

⁹Eyá iká, kaja unká ila'alá nakaje ipechu keja. Tupana Pechu wátaka ke la'ajeño iká, Ripectu i'imakale e'iyá. Unká Tupana Pechu i'imalare e'iyá, unká Jesucristo wa'ateje kalé riká ¹⁰Jesucristo Pechu ja'apiyá iná i'imakachu, iná pechu i'imajé makapichako rijwa'até je'echú chu. Marí ke ijlo riká, Tupana amákole ichaje pu'uwaré ila'akare liyá, raú lamá'atakejami ke iká pu'uwaré ila'akare liyá. Iná napona kapichájero, iná la'akale pu'uwaré aú. ¹¹Re Tupana Pechu e'iyá. Ripectu aú rimakápo'ota Jesucristo i'imaká; Ripectu i'imakare e'iyá aú i'imajé matajnako rijwa'até.

¹²Ñakele nojena, wala'aniña chuwa nakaje wapechu keja. ¹³I'imajika ee nakaje la'akana nakú ipechu keja, ikapichajo; eyá ila'ajika ee nakaje Tupana Pechu ja'apiyá ke, unká i'imalaje pu'uwaré la'akaná nakú ipechu keja. Raú i'imajé matajnako Tupana wa'até.

¹⁴La'año Tupana Pechu wakára'aka neká ke, Tupana yaní neká. ¹⁵Unká Tupana a'alá ijlo Ripectu, riwajákalaje iká, ikero'okóloje piño ka'ajná penaje. Ra'á ijlo Ripectu, raú i'imakáloje riyani nakiyana. Ripectu ja'apiyá ke wemá rijlo: "Pa'ayú", ke. ¹⁶Ripectu

ja'aró wapechu e'iyajé, raú wemá Tupana nakú: “Riyani weká”, ke. ¹⁷Tupana arukari wajló kajrú nakaje je'echú chu; riká yuréjero wajló, riyani we'emakale. Nakaje ra'akare Jesucristojlo, ra'ajé kaja wajló. Wajña'akachu chapú kaje yajwé panaku, rijña'aká panaku ri'imaká ke kaja, we'emajé kaja rijwa'até. Palani wani kaje wa'até we'emajé rijwa'até, Jesucristo i'imaká ke kaja.

¹⁸Nuwe'epí piyukeja chapú kaje yajwé wamákare me'etení, unká i'imalaje meke wajló, palá wani we'emajíkale rijwa'até. ¹⁹Tupana makápo'otajeri weká riyani, we'emakáloje rijwa'até penaje. Piyukeja nakaje rikeño'ótakare i'imaká, i'imajeri kaja palani riwakajé. ²⁰Piyukeja nakaje rikeño'ótakare i'imaká, unká i'imalá palá me'etení, júpimi ri'imaká ke. Apichátakejami ke riká, pu'uaré ina'uké la'akare pachá. E'iyonaja Tupana i'imatájeri riká kapichákajo liyá, raú palani ri'imajika piño. ²¹Makapichako Tupana yaní i'imajika wakajé, ñaké kaja piyukeja nakaje i'imajika wajé. ²²Wawe'epí me'etení maárejecha, kewájr'akajo nakú piyukeja nakaje Tupana keño'ótakare i'imaká. Kajrú kaja ramaka kewini yajwé, inanaru amaka kewini yajwé ru'urí amako rojló piyá, ke kaja. ²³Unká rukaja kalé amayo kewini yajwé; weká amaño kaja chapú kaje yajwé. Tupana a'akarénajlo Ripechu we'emaká e'iyonaja, chapú kaje yajwé amájeño weká. Paineke ra'á wajló Ripechu i'imaká; kéchami ra'ajika piño wajló nakaje palani wani, rimájikale wanaku: “Nuyani wani iká”, ke. Riwakajé ra'ajé wajló wajé wanapona, unká kapichákajo penaje kalé i'imajíkare. Riká wátakana nakú weká maare. ²⁴Tupana i'imatari weká kapichákajo liyá, wapechu i'imakale kaphí richojé. Wawe'epí ra'ajika wajló wanapona wajé. Riká wátakana nakú weká. Nakaje, unká jo'ó wamálare, wátakana nakú weká chuwa. Nakaje, iná amákare me'etení, unká iná i'imalá wátakana nakú. ²⁵Nakaje wawátakare wátakana nakú weká. Unká jo'ó wamala riká, ñakele wajña'á kachuwa chapú kaje yajwé panaku riwátakana nakú, we'emajika ketana, e'iyonaja unká wayurílaje riwátakana.

²⁶Tupana Pechu a'arí wañathé, unkale waliyá i'imalá, wala'akáloje wekó riwátaka ke. Unká wawe'epila palá Tupana wa'até pura'akano, ñakele Ripechu pura'aró wachaya rijwa'até. Unká meke la'ajé iná kemalajla pura'akajo aú, meke rimaká wanaku rijló. ²⁷Eyá Tupana we'epiri piyukeja mékeka ina'uké pechu, we'epiri kaja palá piyukeja Ripechu kemakare nakú rijló nakojé. Tupana pechu nakú nakaje i'imaká, ke Ripechu pura'akó rile'ejena ina'ukena chaya rijwa'até.

Unká na kalé chá'ataka weká yukuna marí

²⁸Wawe'epí Tupana la'ajika piyukeja nakaje palá íki'ija wátakaño rikajlo, rácho'okoloje palá najló. Kaja ri'iwapá rijluwa ne'emaká, júpimi ripechu nakú ri'imaká ke. ²⁹Unká chiyó eja'awá i'imá, kaja riwe'epí mékajenaka i'imajika ra'apiyá jema'ajeño. Ri'iwapá rijluwa we'emaká, we'emakáloje riyani penaje, Ri'irí Jesucristo palamane aú. Phe'ejrí ke riká kajrú rejénajlo. ³⁰Tupana i'iwapari rijluwa weká ajopana ina'ukena e'iyayá. Ri'iwapá we'emaká, we'emakáloje unká japi la'alaño pu'uaré ke rijló, wa'até we'emakáloje rijwa'até palá ñakeja wani.

³¹¡Meke palá wani Tupana pechu wanaku! Wajwa'até riká, ra'akáloje wañathé penaje, ñakele unká chapú, ajopana la'akare weká, chá'atalaje weká. ³²Unká Tupana mejñátala Ri'irí i'imaká, nenoka piyá ri'imaká; ra'á ri'imaká, ritaka'akáloje piyukeja wachaya. Ñakele ra'ájé kaja wajló, Ri'irí Jesucristo wa'até, piyukeja nakaje rimakare nakú i'imaká. ³³Unká na kemalaje meke Tupánajlo, rimakale ri'iwapakarena nakú: “Unká japi la'alaño pu'uaré ke neká nojló”, ke. ³⁴¿Na chi wajájeri weká? Jesucristo taka'arí wachaya i'imaká ejomi, rimakápo'o piño. Eyá me'etení, riká Tupana awa'á, ka'añá chojó pitá, wachaya pura'akano nakú rijwa'até. ³⁵Íki'ija Jesucristo wátakarena weká, unká na kalé jácho'otarijla weká riliyá, íki'ija wani riwátakale weká. Unká kaja riyurílaje wawátakana íki'ija. Apala wajña'ajé ka'ajná chapú kaje yajwé panaku; apala kamu'ují wapechu la'ajiko ka'ajná; apala wajña'ajé me'epijí panaku ka'ajná; apala wala'ajé kamu'ují a'arumakaji nakú ka'ajná; apala ne'erataje ka'ajná wamaná. Ilé ke ka'ajná ri'imajika wajló, e'iyonaja unká wani Jesucristo yurílaje weká, íki'ija wani riwátakale weká. ³⁶Marí ke Tupana puráka'alo lana'akéjami kemaká:

“Wema'akale pa'apiyá, jimaje nawata wenókana we'echú ka'alá keja.

Ovéjana, nawá'akarena nenókelana ejo, ke nala'aká weká”. ³⁷Ilé ke ka'ajná nala'ajika weká, e'iyonaja chá'atajeño we'emajika, kajrú wani wátaka weká a'akale wañathé. ³⁸Ñakele nuwe'epí unká na kalé jácho'otarijla weká Tupana liyá, riwátaka piyá weká íki'ija. Taka'akaje ka'ajná, i'imakaje ka'ajná, rijwa'atéjena je'echú chiyájena ka'ajná, jiñana ka'ajná, wawakára'ajeño ka'ajná, nakaje me'etení i'imakare ka'ajná, a'ajná ño'ojó chami i'imajíkare ka'ajná, ³⁹neká yenuwa i'imakarena ka'ajná, kawakala jakú i'imakarena ka'ajná. ¡Unká wani na kalé jácho'otarijla weká Tupana liyá,

riwátaka piyá weká íki'ija wani! Wawe'epí ñakeja wani ri'imajika wajló, wawakára'ajeri Jesucristo la'akale weká palá wani.

Tupana i'iwapaka Israel lakénami rijluwa yukuna marí

9 ¹Jesucristo ja'apiyá jema'ajeri nuká, ñakele kewaka numaká, unká nupajlala. Tupana Pechu a'arí nuñathé, raú nuwe'epí kewaka piyuke nakaje numakare nakú. ²Kamu'ují wani nupechu nujuwa we'echú ka'alá keja. Kewini wani nojló piyukeja nakaje nuká'ana judíona la'akare. ³Ra'akela nañathé, nócho'ojla Jesucristo ja'apiyá i'imakana chiyá nukapichákoloje napumí chojé. Ñaké la'akana aú no'okela nañathé nema'akáloje Tupana ja'apiyá penaje. Nula'ajla ñaké nachaya, nuká'ana wani ne'emakale. ⁴Israel lakénami nakiyana neká. Tupana i'iwapari ne'emaká ne'emakáloje riyani penaje. Ri'imá najwa'até i'imaká; ripura'ó kaja nakaje nakú najwa'até i'imaká, riyuríkoloje ñaké penaje; riyurí kaja najló Ripuráka'alo, nema'akáloje ra'apiyá; rimá kaja najló nephákaloje ra'apí; raruká kaja najló kajrú nakaje i'imaká. ⁵Wa'ajútaya michuna lakénami neká, ñakele pajluwa yaní keja weká najwa'até. Wanakiyana kaja riká Jesucristo, piyukeja nakaje miná. Ñakeja wani ina'uké pura'ajíkaró nakú palá riká. Ñakeja ri'imajika.

⁶Ilé ke ne'emaká e'iyonaja, unká Tupana yurila Israel lakénamijlo nakaje la'akana, rimaká rinaku najló i'imaká ke. E'iyonaja ne'iyajena, Israel lakénami, la'año nanakuwá: unká rilakénami japi kalé neká ke. ⁷Unká kaja rilakénami wani kalé piyukeja Abraham michú lakénami. Tupana kemari rijló i'imaká: "Pi'irí Isaac palamane pilakénami i'imajeño kajrú".

⁸Raú iná we'epí piyuke kaphí péchuruna Tupana chojeja kalé riyani, nanákuja kalé iná kemajla nalakénami. ⁹Tupana kemari Abrahamjlo i'imaká: "Nupa'ajiko piño majó wakajé, Sara i'irí i'imajeri rukapi".

¹⁰Iyamá Rebeca micholo yaní i'imaká achiñana. Iyamá namotho'oká i'imaká. Nara'apá íí i'imari Isaac. Rilakénami nakiyana kaja weká. ¹¹⁻¹²Unká chiyó namotho'ó, unká chiyó kaja nala'á palá ka'ajná, pu'uaré ka'ajná, Tupana kemari naló Rebécajlo mékeka ne'emajika pajwa'atéchaka. Rimá rojló: "Paineko amájiko pijló, i'imajeri rijmeremi wa'até jápajeri", ke. ¹³Tupana puráka'alo lana'akéjami kemaká nanaku i'imaká keja ri'imaká najló. Rimá: "Jacob nuwátaje, eyá Esaú unká".

¹⁴¿Wemaje chi raú Tupana nakú: "Unká paala rila'aká", ke? ¡Unká wani wemalaje ilé ke rinaku! ¹⁵Tupana kemari Moisesjlo i'imaká: "Nuwátajikare mu'ujja kalé nuwe'epeje".

16 Ñakele unká iná liyaje kalé, Tupana we'epíkaloje iná mu'ují penaje. Unká na kalé iná la'ajla Tupánajlo, riwe'epíkaloje iná mu'ují raú, riwe'epíkale riwátakarena mu'ujija kalé. **17** Ripuráka'alo lana'akéjami chu kemari mékeka Tupana kemaká Egipto eyájena i'imakánajlo. Rijló rimá: “Nuyurí pi'imaká ne'emakana penaje i'imaká, piwe'epíkaloje piyukeja wani la'ajeri nuká. Piyukeja wani ina'ukena jema'akáloje nakaje nula'akare yukuna, penaje nuyurí pi'imaká ne'emakana”, ke rimaká rijló. **18** Ñakele riwátakarena mu'ujija kalé Tupana we'epí, eyá unká riwátalarena mu'ují unká riwe'epila. Rila'á kaja ina'uké pechu ijnú, nawe'epika piyá rinakojé.

19 Ilé ke ri'imakale, pimaje ka'ajná nojló: “¿Naje chi a'ajná Tupana kemari ina'uké nakú meke la'ajeño naka, nala'akachu apo'ojó riwátaka ke liyá?” **20** Eta piká, ¿na chi piká, pimakáloje Tupánajlo?: “Marí ke pila'ajika nakaje”, ke. ¿E chi pukapé nakiyana, nala'akare nakaje aú, kemaká rila'ajérijlo?: “¿Naje pila'á nuká ilé ke?” **21** Jápari nakaje la'akana nakú pukapé aú, la'arí riká riwátaka ke. Ke'iyapé nojé nakaje rila'á raú, nalamá'atakaloje nanane richojé penaje ka'ajná, namotho'okáloje richojé penaje ka'ajná.

22 Tupana wátari ina'uké we'epika mékeka riwajájika pu'uaré la'ajeño nakojé, eyá nawe'epíkaloje kaja raú piyukeja la'ajérika riká. Penaje rijña'á panaku kajrú pu'uaré la'ajeño. Unká riwajala neká kiñaja. **23** Ilé ke rila'aká aú, wawe'epí meke rila'aká wanaku palá wani nakojé. Kepeni wani ripalamane wajló. Unká chiyó we'emá, riwe'epí wamu'ují i'imaká we'emakáloje palá rijwa'até. **24** Ri'iwapá rijluwa riwátakarena judíona i'imakaño e'iyayá. Ñaké kaja ri'iwapaká rijluwa riwátakarena, unká judíona kalé i'imakaño, e'iyayá. **25** Tupana puráka'alo, Oseas michú lana'akare i'imaká, kemari rinaku:

“Unká nule'ejena kalé neká”, ke nemakarena nakú i'imaká, numaje nakú: “Chuwa nule'ejena ina'ukena neká”, ke.

“Unká nuwátalarena i'imaká penájemi, nuwátaje chuwa”, ke numaká.

26 Numá najló i'imaká: “Unká nule'ejena ina'ukena kalé iká”, ke. Numaje kaja najló: “Tupana, ñakeja wani i'imajika, yaní iká chuwa”, ke.

27 Eyá Isaías michú kemari israelítana nakú: “Íki'iruna wani Israel lakénami. Ne'emakela juni jalomi le'ejé ke'epé ke íki'ika, e'iyonaja kalé mekeleja nanakiyana i'imajeño kapichákajo liyá. **28** Yewíchaja Tupana wajaka pu'uaré la'ajeño iphaka rená chojé piyukeja ina'ukénajlo”, ke rimaká. **29** Rikaja kaja Isaías kemari:

“Unkákela Tupana, piyukeja wani la'aká nakaje, we'epijla wamu'ují,
 júpimi wakapichojla piyukeja,
 Sodoma eyájena, eyá Gomorra eyájena michuna kapichako i'imaká, ke kaja”,
 ke rimaká.

Tupana i'imataka ina'uké kapichákajo liyá yukuna mari.

³⁰ Eta chuwa, ¿meke wemájika unká judíona kalé i'imakaño nakú? Tupana kemari nanaku: “Palá la'ajeño neká nojló”, ke, kaphí napechu i'imakale richojé. Unká na nala'alá palá, Tupana i'imatákaloje neká kapichákajo liyá penaje, e'iyonaja ri'imatá neká riliyá, kaphí napechu i'imakale richojé. ³¹ Lanakiya judíona la'añojla nakaje Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare najló, kemaká ke, rimakáloje nanaku: “Unká japi pu'uwaré la'ajeño ke kalé nojló neká”, ke. E'iyonaja unkale napechu i'imalá kaphí richojé, unká ramalo nachaje pu'uwaré nala'akare liyá. ³² ¿Naje? Kaja napechu: “Palá wala'akale aú we'emajó kapichákajo liyá”, ke. Unkale nawátala Jesucristo, ne'emá ina'uké jipa nakoje tujla'atákaño ke. Raú nakapichó. ³³ Jesucristo nakú Tupana puráka'alo kemari “jipa”, ke. Rimá rinaku:

“Nuyureje pajlúwa'ala jipa pajimila Sión (Jerusalén) e.
 Rinakojé ne'iyajena tujla'atajo, eyá kaphí richojé péchuruna unká kapichálajo”.

Israel lakénami nakiyana yukuna mari

10 ¹ Nojena, íki'ija wani nuwátaka nuká'ana jema'aká Jesucristo ja'apiyá, ne'emakóloje kapichákajo liyá penaje. Raú ñakeja nupura'akono nachaya Tupana wa'até. ² Nuwe'epí nawátaka wani nakaje la'akana palá Tupánajlo, e'iyonaja unká nawe'epila naka la'akana ri'imakáloje palani rijló. ³ Raú nala'á nakaje napechu nakú ri'imaká keja, ne'emakáloje unká japi la'alaño pu'uwaré ke rijló. E'iyonaja unká na'alá nanakojó nakaje Tupana kemakare nakú. ⁴ Jesucristo la'arí piyukeja nakaje, júpimi Tupana puráka'alo lana'akéjami kemaká ke. Kaphí iná pechu i'imaká Jesucristo chojé aú, Tupana kemari iná nakú: “Unká japi pu'uwaré la'ajeri ke kalé nojló riká”.

⁵ Moisés puráka'alomi kemari: “La'ajeño pajimato Tupana puráka'alo kemaká keja kalé i'imajeño makapichako Tupana wa'até je'echú chu”. ⁶⁻⁷ Eyá jácho'ojeño pu'uwaré la'akaná chiyá, kaphí napechu i'imakale Tupana chojé nakú, rimaje kaja: “Ipechu

i'imaníña: '¿Na jácho'ojero je'echú chojé, Jesucristo witúka'akaloje majó raú penaje? ¿Na ka'ajná witúka'aje kawakajo, Jesucristo jácho'okoloje majó kaja taka'akaño i'imaká e'iyayá?' ”, ke rimaká.

⁸Kaja iwe'epí palá Tupana puráka'alo nakojé; kaphí kaja ipechu richojé. Riká puráka'aloji we'emá yukuna ijló, ipechu i'imakáloje kaphí richojé. ⁹Ajopánajlo pimájika ee Jesucristo nakú: “Nuwakára'ajeri riká”, ke, eyá pipechu nakú ri'imajika ee: “Tupana makápo'otari piño ri'imaká”, ke aú pi'imajó kapichákajo liyá. ¹⁰Iná pechu i'imaká kaphí Jesucristo chojeja aú, iná i'imaó. Iná numá aú iná kemá iná nakuwá: “Kaphí nupechu Jesucristo chojé, ri'imatákalaje nuká kapichákajo liyá”.

¹¹Tupana puráka'alo kemari: “Kaphí richojé péchuri unká kemalaje rinakuwá: ‘Unká na penaje kalé noma'á ra'apiyá’, ke. ¹²Rejenowaja piyukeja ina'ukena Tupánajlo: judíona i'imakaño, eyá unká judíona kalé i'imakaño, rejenowaja neká rijló. Riká pajluwaja, piyukeja ina'ukena wakára'ajeri, kajrú ra'aká pura'año rijwa'até ñathé”, ¹³Ripuráka'alo kemakale: “Iná kemakachu Tupánajlo, ri'imatákalaje iná kapichákajo liyá, ri'imataje iná riliyá raú”. ¹⁴E'iyonaja kalé unká Tupana i'imatálaje ina'uké kapichákajo liyá, unkájika ee napechu i'imá kaphí richojé. Unká napechu i'imalaje kaphí richojé, unkájika ee na i'imá najló riyukuna. Unká meke la'ajé nema'alajla ra'apiyá, unkájika ee na i'ijná riyukuna i'imajé najló. ¹⁵¿Meke la'ajé chi ne'ejnajla riyukuna i'imajé, unkachu na wakára'ala neká? Tupana puráka'alo kemari: “Meke palá wani Tupana yukuna ja'apátajeño la'aká, nephákachu ina'uké nakú riyukuna i'imajé najló”.

¹⁶Unká piyukeja kalé a'año nanakojó Tupana i'imataka iná kapichákajo liyá yukuna. Isaías kemaká rinaku i'imaká, keja riká, rimá: “Nuwakára'ajeri, ¿naje mekeleja kalé jema'año pa'apiyá, we'emaká piyukuna najló e'iyonaja?” ¹⁷Ñakele iná jema'aká aú Jesucristo yukuna iná pechu i'imajla kaphí Tupana chojé.

¹⁸Kaja Israel lakénami jema'á riyukuna i'imaká. Tupana puráka'alo kemari nanaku:

“Tupana wakára'ari ina'uké i'ijnaká piyuke nate'eré nakuwá riyukuna i'imajé najló, ritajáka'alo ewá wa'ató.

Kaja natajata riyukuna i'imakana piyuke eja'awá chu i'imakáñojlo”, ke.

¹⁹Israel lakénami we'epiño riyukuna, e'iyonaja unká na'alá nanakojó riká. Ilé kajé aú riyukuna yuriro ajopánajlo. Moisés lana'arí nayukuna i'imaká:

“Tupana kemari Israel lakénami nakú:
 ‘No’ojé ajopana ina’ukena nujwa’atéjena penaje.
 “Nawejáputenami neká”, ke imaká nanaku.
 E’iyonaja neká no’ojé nule’ejena ina’ukena penaje,
 nuyúcha’atakaloje iká raú’

ke Tupana kemaká najló i’imaká”.

²⁰Unká Isafás wo la’aló riyukuna i’imakana piyá. Rilana’á kaja riyukuna marí ke:

“Tupana kemari: ‘Unká we’epílaño nunakojé, we’epéjeño nunakojé.

Unká kejá’alaño nuyukuna, we’epéjeño naka nuká’, ke rimaká”.

²¹Isafás kemari kaja Israel lakénami nakú i’imaká: “Tupana kemari nanaku: ‘Unká nawátala no’opiyá jema’akana; chapú nawó nuchá. Najló numá wa’ajini wani, napala’atákaloje napéchuwa pu’uwaré nala’akare liyá penaje’ ”, ke.

Tupana i’imataka Israel lakénami nakiyana kapichákajo liyá yukuna marí

11 ¹Ipechu i’imaniña: “Chuwa unká Tupana wátala rile’ejena ina’ukena, Israel lakénami”. Nuwe’epí unká ñaké kalé riká. Israel lakénami nakiyana nuká; Abraham michú, eyá Benjamín michú, kele lakénami nakiyana nuká. ²Unká chiyó ne’emá, Tupana kemari Israel lakénami nakú: “Nule’ejena ina’ukena ne’emajika”, ke. Ñakele me’etení unká riyurila nawátakana íki’ija. Kaja iwe’epí mékeka nemaká Tupana puráka’alo ja’apátajeri Elías michú nakú. Rarukata Tupánajlo mékeka Israel lakénami la’aká i’imaká, rimá rijló:^c ³“Nuwakára’ajeri, kaja nenota piyuke pipuráka’alo ja’apátajeño michuna. Nakajya’atá kaja piyuke napirana nenókarena pijló pukuna. Nukaja kalé yuriro pajluwaja, iphari pa’apí, eyá chuwa nawata kaja nonókana”, ke rimaká Tupánajlo. ⁴Raú Tupana kemari rijló i’imaká: “Kaja nu’uwapá nujluwa ajopana e’iyayá siete mil achiñana, unká wani tára’alaño ne’erúpachi aú nachí’inárikana Baal jenami jimaje”. ⁵Ñaké kaja ina’uké me’etení. Re wejápaja judíona nakiyana Tupana i’iwapakarena rijluwa, riwe’epíkale namu’ují. ⁶Ñakele unká nakaje iná la’akare aú kalé Tupana we’epí iná mu’ují, ripalamane aú ja riwe’epí iná mu’ují. Ri’iwapakela iná rijluwa nakaje iná la’akare aú, unká iná mu’ují we’epíkana aú kalé ri’iwapakajla iná.

⁷Ilé ke ri'imakale, unká piyukeja kalé Israel lakénami ipháta nakeja nawátakare Tupana liyá i'imaká. Nawata nakeja nala'akare aú Tupana pechu i'imaká palá nanaku. Jema'año ra'apiyaja kalé ri'iwapakárena, eyá ajopana pechu rila'á ijnú, unkale nema'alá ra'apiyá. ⁸Marí ke Ripuráka'alo lana'akéjami kemaká nanaku: “Unká pachá nema'alá Tupana ja'apiyá, rila'á napechu ijnú. Ñakele ñakeja napechu me'etení. Tupana a'arí najló nejlú, namákaloje penaje, e'iyonaja mejluruna ke neká. Ra'á kaja najló ne'ejwí, nema'akáloje penaje, e'iyonaja me'ejwiruna ke neká”, ke rimaká. ⁹Ñakeja kaja David michú kemaká nanaku i'imaká:

“Nawakono na'ajnewá ajñaje pajwa'atéchaka,
e'iyonaja mapéjari ke nala'aká riká, raú nala'á pu'uaré.
Ripachá Tupana wajaje neká.

¹⁰Palani nayuriko mejluruna ke, namaka piyá.

Palani kaja najló chapú kaje yajwé amákana ñakeja”, ke rimaká nanaku. ¹¹Eyá chuwa, judíona la'aká pu'uaré pachá, ¿ñakeja chi ne'emajika pu'uaré la'akaná nakú? ¡Unká wani ne'emalaje ilé ke! Nalanakiya ajopana jema'año Tupana ja'apiyá, ri'imatákaloje neká kapichákajo liyá. Judíona we'epika ri'imataka neká aú, ñaké kaja nawátaka ri'imakáloje najló. ¹²Judíona yuríkale naliyó Tupana puráka'alo kemaká ke la'akana aú, chuwa kajrú ajopana ina'ukena, unká judíona kalé i'imakaño, jema'aká ra'apiyá. Rejomi kalé kajrú judíona nakiyana pa'ajiko piño napumí chuwa Ripuráka'alo kemaká ke la'ajé.

¹³Re nakeja nuwata nakú kemakana iká, unká judíona kalé i'imakáñojlo. Ijló nu'umá Jesucristo yukuna. Palani nojló nujápaka'ala, ripenaje Tupana wakára'akale nu'umaká. ¹⁴Nuwata kaja nuká'ana judíona nakiyana wátaka Tupana i'imataka neká kapichákajo liyá. ¹⁵Júpimi nayurí ra'apiyá jema'akana i'imaká. Napumí chojé Tupana a'arí kajrú ajopana, ne'emakáloje rijwa'atéjena penaje. Palá ri'imajika piño judíonajlo. Kajmuchaji i'imaká kaja taka'akáñojlo, ke kaja ri'imajika najló, napechu pajno'ojiko ee Tupana ejo Jesucristo ja'apiyá i'imakana aú. ¹⁶Abraham michú, rilakena michuna wa'até, i'imaño Tupana le'ejena i'imaká. Ñakele nalakénami nakiyana i'imajeño kaja rila'ejena. Ra'apare i'imaká a'awanajlo, ke Abraham i'imaká rilakénamijlo.

¹⁷Júpimi judíona nakiyana yuriño Tupana ja'apiyá jema'akana, Abraham lakénami ne'emaká e'iyonaja. Eyá Tupana a'arí napumí chojé iká, unká judíona kalé i'imakaño, i'imakáloje rila'ejena ina'ukena penaje. Ñakele chuwa Tupana palamane iká, júpimi

judíona i'imaká ripalamane ke kaja. ¹⁸Iká, Tupana a'akárena napumí chojé, unká meke la'ajé la'alajla inakuwá kajrú najló, unká ikó kalé a'akale ikó napumí chojé. Kaphí ipechu i'imakale Tupana chojé, iyuró napumí chojé. Ñakele ripalamane iká najwa'até pajluwa keja.

¹⁹Apala ipechu i'imajé: “Tupana ka'arí judíona nakiyana i'imaká, unká pachá napechu i'imalá kaphí richojé, napumí chojé ra'akáloje we'emaká”, ke. ²⁰Ke jo'ó riká. Rika'á ne'emaká ne'iyayá, unká pachá napechu i'imalá kaphí richojé. Eyá ra'á i'imaká napumí chojé, kaphí ipechu i'imakale Tupana chojé. Ñakele unká naje kalé ila'ajla inakuwá nachá'atajeño ke. Eko amá ikó palá, ila'aká piyá pu'uaré. ²¹Unká Tupana amalo rile'ejena ina'ukena judíona chaje i'imaká; rika'á ne'emaká, unká pachá napechu i'imalá kaphí richojé. Unká kaja ramálajo ichaje, unkájika ee ipechu i'imá kaphí richojé.

²²Kaja iwe'epí palá wani mékeka Tupana la'aká ina'uké. Eyá iwe'epí kaja mékeka riwajájika neká, napechu yuríkale richojé i'imakana kaphí. Inaku rila'á palá i'imaká, ipechu i'imakale kaphí Jesucristo chojé. Iyurjika ee richojé i'imakana kaphí, riwajaje kaja iká. ²³Judíona pechu i'imajika ee piño kaphí Tupana chojé, ripa'ataje piño neká. Rikaja kalé we'epiri napa'atákana piño napumí chuwá. ²⁴Ra'á iká rile'ejena ina'ukena apumí chojé, unká judíona kalé i'imaká e'iyonaja. Ñakele ripa'ataje judíona piño, ne'emakáloje rile'ejena penaje.

Kaja penaje Tupana i'imatájeri Israel lakénami nakiyana kapichákajo liyá. Riyukuna marí

²⁵Nojena, nuwata iwe'epika nakaje Tupana pechu nakú i'imakare nakojé; unká nuwátala ila'aká inakuwá kajrú we'epíkaño ke. Ne'iyajena judíona yuriño naliyó kaphí Tupana chojé i'imakana. Ñakeja ne'emajika a'ajná, kajrú unká judíona kalé i'imakaño pechu i'imajika kaphí Tupana chojé, ejená. ²⁶Rejéchami ri'imatájika piyuke Israel lakénami nakiyana, kaphí péchuruna richojé i'imakaño, kapichákajo liyá. Marí ke Ripuráka'alo lana'akéjami kemaká nanaku:

“Sión eyá pajluwa iphájeri ne'emataje.

Riká i'imatájeri Jacob lakénami pu'uaré la'akaná liyá.

²⁷Nu'umatájika neká pu'uaré la'akaná liyá ejomi, nula'ajé najwa'até nakaje numakare nanaku júpimi i'imaká ke”, ke rimaká.

²⁸Judíona nakiyana, unká a'alaño nanakojó Tupana i'imataka ina'uké kapichákajo liyá yukuna, la'año nekó chapú péchuruna Tupana nakú. Ilé ke ne'emakale, iká jema'ajla ra'apiyá, ri'imatákaloje iká kapichákajo liyá Jesucristo palamane aú. Tupana wajwena jo'ó judíona, ri'iwapakale rijluwa na'ajútaya michuna i'imaká. ²⁹Unká ripa'atala iná liyá nakaje ra'akare inajlo i'imaká; unká kaja riyurílaje iná, ri'iwapakare rijluwa i'imaká ejomi. ³⁰Júpimi unká jema'alá Tupana ja'apiyá; unkale judíona jema'alá ra'apiyá i'imaká, riwe'epí imu'ují. ³¹Me'etení ñaké kaja, unká nema'alá Tupana ja'apiyá; nalanakiya iká jema'año chuwa ra'apiyá. Riwe'epí imu'ují, ke kaja riwe'epíjika namu'ují. ³²Ñaké waja piyuke ina'ukena Tupánajlo, unkale nema'alá ra'apiyá. Ilé ke neká rejenowaja, riwe'epíkalaje namu'ují.

³³Kajrú wani we'epika nakaje Tupana. Unká na wani kalé yuriro riyami; unká na kalé iphátarijla ripechu; unká na kalé i'imárijla palá nakaje rimakare nakú yukuna; unká kaja na kalé we'epírijla mékeka ri'imajika. ³⁴¿Na chi we'epírijla mékeka Tupana i'ijnataka ripéchuwa nakaje nakú? ¿Na chi la'arijla renakú? ³⁵¿Na chi a'arí Tupánajlo júpimi nakaje i'imaká, ripa'atákaloje riliyá riká penaje? ³⁶Tupana liyaje waja piyukeja nakaje, ripalamane ri'imakale. Ñakele rile'ejé waja riká. ¡Palani Tupana nakú pura'akano palá ñakeja wani! Ñaké ri'imajika.

Wawe'epíkalaje watukumó nakaje la'akana Tupánajlo penaje yukuna marí

12 ¹Nojena, íki'ija wani Tupana we'epika wamu'ují. Ñakele numá ijló, a'akáloje ikó rijló, raú iwe'epíkalaje itukumó riwátaka ke la'akana. Ñaké la'akana aú pu'ují ripechu i'imajika inaku, iphákale wani ra'apí. ²Ñakele ila'aniña chuwa ajopana, unká jema'alaño ra'apiyá, la'aká ke. Iyurí rila'aká ipechu wajé ke, raú i'imakáloje palá nakaje la'akana nakuja. Ñaké la'akana aú iwe'epeje naka Tupana wátaka iná la'aká nakoje; wajé nakaje chuwa i'imakana aú iwe'epeje naka palani rijló.

³Tupana palamane riwakára'a nowíña'ataka ina'uké. Ñakele numá ijló, i'ijnatániña ipéchuwa inakuwá: “Kajrú nakaje nakoje we'epikaño weká”, ke. Tupana a'arí péchuij pajluwánojlo, pajluwánojlo ke, ila'akáloje nakaje riwátaka ke raú. ⁴Pajluwa wanapona, e'iyonaja ke'iyapé rinakiyana tamáka'atako, wala'akáloje ke'iyapejé nakaje raú; unká pajluwaja rinakiyana kalé la'a piyuke nakaje. ⁵Ñaké kaja weká Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño:

kajrú wani weká, e'iyonaja pajluwaja keja weká rijwa'até; pañathéchaka a'akana nakuja weká pajwa'atéchaka.

⁶Wala'akáloje ke'iyapejé nakaje penaje Tupana a'arí wajló we'epíkaje apujlo, apujlo ke, ripalamane aú wala'akáloje nakaje pajlokaka. Pijló ka'ajná ra'á we'epíkaje, pa'apátakaloje ajopánajlo Ripuráka'alo ra'apiyá ke, kaphí pipechu i'imaká richojé lokópa'ala. ⁷Eyá ra'akárejlo péchuji, ra'akáloje palá ajopana ñathé, a'ajeri ñaké palá ajopana ñathé. Eyá ra'akárejlo péchuji, rewíña'atakaloje ajopana palá, jewíña'atajeri kaja ñaké palá ajopana. ⁸Eyá ra'akárejlo péchuji palá ajopana pechu pala'atákana, ñaké ri'imajika ajopana pechu pala'atákana nakuja. Tupana Pechu palamane aú re ka'ajná inajlo ñó'ope nakaje, iná a'akáloje kamu'ují la'akaño ñathé raú. Palani mamejajné, pu'ují iná pechu ke, iná a'aká najló riká.

Nakaje Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño la'aká yukuna marí

⁹Iwata íki'ija pekowáaka; ila'aniña mapeja íki'ija pekowáaka wátakana jenami. I'ijnatá ipéchuwa chapú pu'uwaré la'akaná nakú; palá la'akanaja iwe'epí itukumó. ¹⁰Iwata íki'ija pekowáaka, pajluwaja yaní i'imakale; iphá kaja pa'apíchaka.

¹¹I'imá wéchiruna; i'imaniña ijnuruna nakaje la'akana nakú Tupánajlo.

¹²Pu'ují ipechu ke i'imá, palá Tupana la'ajíkale iká; ila'á kaja kaphí ipéchuwa, amájika chapú kaje yajwé wakajé; iyuríniña rijwa'até pura'akano.

¹³A'á Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño ñathé, nakaje nala'ajíkare kamu'ují nakú aú. A'atá ya'ajnaya iphákaño inaku, nayuríkoje ijwa'até iñakaré chu.

¹⁴Ipura'ó Tupana wa'até la'año iká chapú nakú; imá rijló nanaku, rila'akáloje neká palá; imaniña rijló, rila'akáloje neká chapú.

¹⁵Ipechu i'imá pu'ují, pu'ují pechu i'imakaño wa'até; eyá kamu'ují pechu i'imakaño wa'até, ipechu i'imá kaja kamu'ují.

¹⁶I'imá palá pajwa'atéchaka; ila'aniña inakuwá ajopánajlo nachá'atajeño ke. I'imá palá ja'apejé péchuruna wa'até; ipechu i'imaniña inakuwá, “kajrú we'epíkaño weká”, ke.

¹⁷Apú la'ajika ee ka'ajná piká chapú, pila'aniña kaja riká ñaké pinakojó. Pila'á palá, palá ajopana pechu i'imakáloje nakaje pila'akare nakú. ¹⁸Ila'á ipechu lokópa'ala palá, i'imakáloje palá pajwa'atéchaka. ¹⁹Nojena, kajrú wani nuwátakarena, ila'aniña chapú ajopana, nala'aká iká ke kaja. Ipura'aniño ile'ejé jakumi

nakú; iyurí neká Tupánajlo. Riká wajájeri neká, Tupana puráka'alo lana'akéjami kemaká ke. Rimá Tupana nakú: “Nuká wajájeri ina'uké, pu'uwaré nala'akare pachá; nuká kaja a'ajeri najló nakaje nala'akare wemí”, ke. ²⁰Eyá rimá kaja: “Chapú pinaku péchurijlo me'epijí i'imajika ee, pa'á rijló a'ajnejí; maka'aní ri'irajika ee juni, pa'á kaja rijló juni. Ilé ke pila'ajika ee rinaku palá, kajrú wani papáña'atajika rinaku raú”. ²¹Piyuríniña pu'uwaré la'akaná chá'ataka piká; pichá'ata pu'uwaré la'akaná palá la'akaná aú.

13 ¹Jema'á palá piyuke iwakára'ajeño ja'apiyá, Tupana liyaje wakára'akaje i'imakale. Ñakele me'etení wakára'akaño iká, Tupana a'akárena neká. ²Ñakele unkachu jema'alá iwakára'ajeño ja'apiyá, unká ila'alá Tupana wakára'aka ke. Unká jema'alaño na'apiyá, wajákana i'imajeri. ³Unká palá la'ajeño kero'oló nawakára'ajeño piyá; pu'uwaré la'ajeño kero'oño napiyá. Palá la'ajeri pi'imajika ee, unká na penaje pikero'oló piwakára'ajeño piyá, palá piwakára'ajeño pechu i'imakale pinaku raú. ⁴Tupana wa'até jápajeño ke neká, nala'akáloje palá nakaje ijlo. Eyá pu'uwaré la'ajeri pi'imajika ee, pikero'ojó iwakára'ajeño piyá. Tupana wa'até jápajeri ke riká, ñakele nawajajla kaja pu'uwaré la'ajeño. ⁵Ñakele jema'á iwakára'ajeño ja'apiyá; ikero'okó nawajaka iká piyá; jema'á na'apiyá, iwe'epíkale kaja palani na'apiyá jema'akana i'imakale. ⁶Ite'eré eyá wakára'ajeño kejá'añoño iliyá liñeru, raú nala'akáloje nakaje ina'ukejlo rewá penaje. Tupana ja'apiyá ke najápaka, riká nawe'epí natukumó. ⁷A'á najló liñeru nakej'akare iliyá, na'akáloje ajopana ñathé raú. Nakeja'a iliyá liñeru ke'iyapejé nakaje penaje. A'á najló riká; iphá na'apí; ipechu i'imá kaja nanaku palá.

⁸Itajata iliyó lewéríkaje; iwata íki'ija ajopana; itajátaniña iliyó ajopana wátakana íki'ija. Íki'ija ajopana wátakana aú, iná la'á Tupana puráka'alo Moisés lana'akare i'imaká ke. ⁹Ripuráka'alo kemari: “Pila'aniña pimanáicho ajopana wa'até; pinóniña ina'uké; pata'aniña kaja ajopana nane; piwátaniña kaja pijluwa apú nane”, ke rimaká. Piyukeja ilé ripuráka'alo wakára'ari weká nakú, wemajla: “Piwata íki'ija apú, piwátaka pikó ke kaja”. ¹⁰Wátari íki'ija apú, unká la'alá riká chapú. Ñakele kajrú pekowáaka wátakana aú iná la'á piyuke Tupana puráka'alo kemaká ke.

¹¹Piyukeja ilé kaje aú iwe'epí mékeka weká me'etení. Unká we'echú ka'alá i'imalá wajló kajrú watukumó, júpimi wajé wakeño'oká Ripuráka'alo ja'apiyá jema'akana i'imaká wakajé ke kaja. Meketana i'imajemi, Jesucristo iphájeri majó wawá'aje rijwa'ató je'echú chojé. ¹²Yewíchaja iná me'etaka ke ejéchami

weká. Unká chiyó jema'á Jesucristo ja'apiyá, kalajeruni chu ke i'imajika pu'uwaré la'akaná nakú. Eyá chuwa Jesucristo ja'apiyá jema'akale, mejáma'atani chu ke iká palá la'akaná aú. I'imá Jesucristo wátakana nakú, yewíchaja riphájkale. ¹³Ñakele wala'achí chuwa palá nakaje, mejáma'atani chu ke we'emakale. Wachira'aniño ají ño'ojó ke yuwéra'akajo nakú; we'ejnaniña kaja nakajmóka'alo kajrú nawíyo'okare ejo; wala'aniña kaja wamanáicho; wala'aniña piyukeja nakaje unká paala i'imakare; wapechu i'imaniña kaja chapú panakuwáaka; we'emachi palá ajopana wa'até. ¹⁴Wawakára'ajeri Jesucristo chojé wapechu i'imajika ee kaphí, wala'ajé riwátaka ke, ñakele unká wawátalaje pu'uwaré la'akaná wapechu keja.

Iná kemaká piyá ne'iyajena Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño nakú: “Pu'uwaré la'ajeño neká”, ke. Riyukuna marí

14 ¹Re ka'ajná Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño nakiyana awakaño ijwa'até. Apala unká jo'ó nawe'epila palá naka iná ajñákajla nakojé. I'imá najwa'até palá; akha'ákaniño najwa'até, unkale ipechu ke kalé napechu i'imakale. ²Ne'iyajénajlo palani ri'imi ajñakana. Eyá ne'iyajena unká jo'ó wani we'epílaño palá Tupana puráka'alo nakojé, ñakele unká najñala ri'imi, napechu i'imakale: “Unká paala iná la'aká ri'imi ajñakana aú”. ³Ñakele unká paala ri'imi ajñájeño akha'aká unká ajñálaño ri'imi maná; unká kaja paala unká ajñálaño ri'imi akha'aká ri'imi ajñájeño maná, Tupana pechu i'imakale rejenowaja palá nanaku. ⁴Unká meke la'ajé pimalajla Tupana ja'apiyá jema'ajeri nakú, na aú ka rila'aká pu'uwaré. Riwakára'ajeri wani kemájeri rijló na aú ka rila'aká palá, eyá na aú ka rila'aká pu'uwaré. Palá nakaje jácho'ojiko rijló, Tupana a'ajíkale riñathé.

⁵Eyá marí apú: Re ina'uké nakiyana pechu we'echú ka'alá nakú: “Apú we'echú ka'alá chaje riká”, ke. Eyá ne'iyajena pechu we'echú ka'alá nakú: “Rejenowaja riká”, ke. Pila'á pipechu nakú ri'imaká ke. ⁶Yuriri riká we'echú ka'alá Tupánajlo, riwakajé riphákaloje ra'apí penaje, la'arí riwakajé Tupana wátaka ke. Eyá ke'iyapejé ajñaka nakaje, ajñari riká riphákaloje Tupana ja'apí penaje. Rimá kaja rijló: “Palá pila'aká nuká”, ke. Eyá unká ajñala nakaje nakiyana, Tupana ja'apí riphákaloje penaje, unká ajñala re'iyajé nakaje, rimá kaja kalé rijló: “Palá pila'aká nuká”, ke.

⁷Unká wajluwa penaje kalé weká marí eja'awá chu; unká kaja wajluwa penaje kalé wataka'á. ⁸Tupana le'ejena weká, kajmuruna we'emaká marí eja'awá chu ketana; rile'ejena kaja we'emajika,

wataka'ajika ejomi. ⁹ Ilé ke we'emakáloje penaje Jesucristo taka'á i'imaká. Rejomi rimakápo'o piño i'imaká, ri'imakáloje kaja taka'akaño, eyá kajmuruna jo'ó i'imakaño, kele wakára'ajeri.

¹⁰ ¡Eta piká! ¿Naje pimá pejena nakiyana nakú: “Unká paala nala'aká”, ke? ¿Naje unká piphala na'apí? Piyukeja weká tára'ajeño Tupana jimaje, rimakáloje wanaku meke la'ajeñoaka we'emaká.

¹¹ Tupana kemari marí ke rinakuwá:

“Nakaje numakare nakú, i'imajeri numaká rinaku ke.

Piyukeja ina'ukena tára'ajeño nujimaje ne'erúpachi aú; piyukeja kaja iphájeño no'opí”, ke rimaká.

¹² Piyukeja weká, pajluwano ke, kemájeño Tupánajlo nakaje wala'akare nakú, marí eja'awá chu we'emaká ketana. ¹³ Ilé ke ri'imajíkale, wapura'aniño pu'uaré panakuwáaka. Palani we'ejnataka wapéchuwa palá nakaje la'akana nakú, wala'aká piyá ajopana Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño chapú. Apala wapachá ka'ajná napechu yurijla kaphí Tupana chojé i'imakana.

¹⁴ Jesucristo wa'ateje nu'umakale, nuwe'epí unká iná la'alá pu'uaré ke'iyapejé a'ajnejí ajñakana aú. Apala iná pechu a'ajnejí nakiyana nakú: “Pu'uaré nula'ajika, nojñájika ee riká”, ke. Raú ajñájeri riká, la'ajeri pu'uaré. ¹⁵ Apala a'ajnejí, pajñákare jimaje ka'ajná, unká paala apú Jesucristo ja'apiyá jema'ajeri pechu i'imaká pinaku. Ilé ke pila'aká aú, unká piwátala riká íki'ija. Apala nakaje pajñákare pachá, unká ripechu i'imalá kaphí Tupana chojé. Richaya wa'ató Jesucristo taka'arí i'imaká. ¹⁶ Piwe'epí unká pila'alá pu'uaré nakaje ajñakana aú. E'iyonaja apala ne'iyajénajlo unká ñaké kalé riká, raú napura'ó pinaku pu'uaré. Pila'aniña ilé ke, napura'akó piyá pinaku pu'uaré. ¹⁷ Wawakára'ajeri Tupana unká a'alá rinakojó a'ajnejí, i'irakaje, kaje. Riwata we'emaká unká japi la'alaño pu'uaré ke rijló; riwata kaja we'emaká palá pajwa'atéchaka; riwata kaja wapechu i'imaká pu'ují Ripechu ja'apiyá i'imakana aú. ¹⁸ Ilé ke i'imakaño la'año Tupana wátaka ke. Ilé ke la'akana palani Jesucristojlo, palani kaja ina'ukejlo.

¹⁹ Ñakele wala'achí nakaje palá, we'emakáloje palá pajwa'atéchaka, wa'akáloje kaja pañathéchaka palá.

²⁰ Papichátaniña nakaje palá Tupana la'akare pichaya i'imaká, a'ajnejí pajñákare aú. Piyukeja a'ajnejí, ajñakaje penaje riká. E'iyonaja unká paala iná la'aká, iná ajñákachu nakaje, jimaje ka'ajná apú pechu yurijla kaphí Tupana chojé i'imakana. ²¹ Ñakele wajñániña ri'imi; we'eraniña kaja kawí kaje; wala'aniña nakaje, jimaje apala wejena nakiyana ka'ajná pechu yurijla kaphí Tupana chojé i'imakana raú. ²² Piwe'epí unká pila'alá pu'uaré

nakaje pajñákare aú. Tupana we'epiri mékeka pipechu rinaku. Pila'akachu nakaje riwátaka ke, piwe'epí kaja palani pijló ri'imajika, raú unká pipechu kawíla'alajo rinaku. Pu'ují pipechu i'imajika raú. ²³Eyá unkachu piwe'epila palá a'ajnejí pajñákare nakojé: palani ka'ajná Tupánajlo riká, unká ka'ajná. Rajñakana aú pila'á pu'uwaré, pajñákale riká unká piwe'epila palá rinakojé e'iyonaja. Ilé ke pila'aká aú, pila'á pu'uwaré.

Iná la'akáloje palá ajopana ina'ukénajlo penaje yukuna marí

15 ¹Weká, júpimi pechu i'imakaño kaphí Tupana chojé, a'ajeño wanakojó wajé wani keño'okaño napéchuwa la'akana kaphí richojé. Ñakele wala'aniña nakaje wajlúwaja, ri'imakáloje palá wajloja kalé penaje. ²Wala'achí nakaje, ri'imakáloje palá ajopana nakú. Wa'achí pañathéchaka, wapechu i'imakáloje richaje, richaje ke kaphí Tupana chojé. ³Unká Jesucristo la'alá rijlúwaja nakaje i'imaká. Tupana puráka'alo kemaká rinaku, ke ri'imaká rijló. Rimá Tupánajlo: “Piyukeja ina'ukena akha'akare pimaná, ja'aró nunakojé”, ke. ⁴Tupana puráka'alo, nalana'akare júpimi i'imaká, nalana'á, nala'akáloje wenakú raú penaje. Rinakojé we'epíkana aú, unká wapechu la'alajo ujwí Tupana liyá, raú kaphí wapechu i'imajika richojé. ⁵Tupana palamane we'emá nakaje i'imajíkare watakana nakú. Eko ripala'atá ipechu, chapú kaje yajwé amákare liyá; eko ra'á kaja ináthé, i'imakáloje palá pajwa'atéchaka Jesucristo palamane aú. ⁶Raú iká piyukeja pura'ajeño palá, pajñakani, Jesucristo jara'apá Tupana nakú.

⁷Ipechu i'imá palá panakuwáaka, Jesucristo pechu i'imaká palá wanaku ke kaja. ⁸Jesucristo iphari majó i'imaká, rila'akáloje judíonajlo nakaje, rimakare nakú wa'ajútaya michúnajlo i'imaká ke. Raú wawe'epí Tupana la'akano nakaje rimaká rinaku ke. ⁹Riphá kaja majó i'imaká, unká judíona kalé i'imakaño pura'akóloje kaja palá Tupana nakú, riwe'epíkale namu'ují. Tupana puráka'alo lana'akéjami kemari rinaku i'imaká:

“Raú nupura'ajó palá pinaku piyukeja e'iyowá.

Notaneje kaja pijló piyale, pu'ují nupechu i'imakale pinaku”, ke rimaká.

¹⁰Re kaja Ripuráka'alo nakiyana kemari: “Ipechu i'imá pu'ují, piyukeja ina'ukena, Tupana le'ejena ina'ukena wa'até”.

¹¹Eyá rimá kaja:

“Piyukeja ina'ukena, piyukeja wani, pura'ajeño palá Tupana nakú”.

¹²Isaías lana'arí kaja marí ke i'imaká:

“Jesé lakénami nakiyana, pajluwa jácho'ojero,
riwakára'akaloje piyukeja ina'ukena penaje.

Kaphí kaja napechu i'imajika richojé”, ke rimaká.

¹³Nuwata Tupana, la'arí kaphí wapechu, la'aká pu'ují ipechu, ikawíla'ako piyá nakaje nakú ra'apiyá jema'akana aú. Nuwata Ripechu la'aká kaphí wani ipechu, raú richaje, richaje ke ipechu i'imakáloje kaphí nakaje palá rila'ajíkare ijló wátakana nakú.

¹⁴Nojena, nuwe'epí iwe'epika ajopana ina'ukena mu'ují. Iwe'epí kaja palá la'akaná nakojé, ñakele iwe'epí kaja penakúchaka la'akana. ¹⁵Marí nulana'akare chu ijló, numá ke'iyapejé nakaje yukuna nakú, ipechu kapicháñaaka piyá riká. Unká nowó la'aló riyukuna i'imakana ijló ja'apejé, Tupana palamane aú nulana'akale riká riwakára'aka ke. ¹⁶Jesucristo wa'até jápajeri nuká, ñakele no'ó unká judíona kalé i'imakaño ñathé. Tupana yukuna i'imajeri nuká, ñakele nu'umá ri'imataka ina'uké kapichákajo liyá yukuna najló, Ripechu palamane aú, ne'emakáloje Tupana le'ejena ina'ukena.

¹⁷Jesucristo chuwá nu'umakale, pu'ují nupechu, raú palá nula'aká nujápaka'ala Tupánajlo. ¹⁸Kaphí nupechu ke nupura'akó nakaje nakú, Jesucristo a'akale nuñathé nu'umakáloje riyukuna palá unká judíona kalé i'imakañojlo, nema'akáloje Tupana ja'apiyá penaje. Nakaje numakare nakú aú, nakaje nula'akare aú wa'até, ne'iyajena jema'año ra'apiyá. ¹⁹Nula'ano kaja Ripechu aú ne'iyowá nakaje Tupánaja kalé we'epíkare la'akana. Ilé ke ri'imakale nojló, nula'á palá nujápaka'ala riyukuna i'imakana aú ajopana, ajopana ke, rewá i'imakañojlo. Jerusalén ewá nu'umá riyukuna najló, ñaké kaja nu'umaká riyukuna Iliria eyájenajlo. ²⁰Nuwata Jesucristo yukuna i'imakana, unká jo'ó wani jema'alaño riyukúnajlo ewá, unkale nuwátala riyukuna i'imakana piño kaja jema'akaño riyukuna penájeminajlo. ²¹Raú nula'ajé Tupana puráka'alo lana'akéjami kemaká ke:

“Unká jo'ó wani jema'alaño riyukuna, jema'ajeño riyukuna,
raú nawe'epeje unká wani nema'alare yukuna i'imaká nakojé”.

Pablo wátaka Roma ejo i'ijnakana yukuna marí

²²Ilé ke jápakaje i'imakale nojló, unká meke la'ajé nu'ujnalá amaje. Pulapé nuwátakajla ichaje i'ijnakana. ²³Chuwa, kaja nuñapata nujápaka'ala la'akana maárowa. Júpicha wani nupechu ichaje i'ijnakana nakú, ²⁴raú España te'eré ejo nu'ujnajika wakajé, nuyurejo nunakuwá ijwa'até meketánaja, rejomi kalé nuwata

a'aká nuñathé, no'opákalaje piño ilé eyá, ají ke nuwátaka ejo i'ijnakana. ²⁵ Paineko nu'ujnataje liñeru nawakátakare nojena Jerusalén e i'imakáñojlo. ²⁶ Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño Macedonia e i'imakaño, eyá Acaya e i'imakaño, wátano liñeru awakátakana, nawakára'akaloje riká kamu'ují la'akaño Jerusalén ewá i'imakáñojlo. ²⁷ Napechu nakú ri'imaká ke nawakára'aka najló liñeru. Unká na kalé wakára'a nala'akáloje ñaké penaje. Judíona, kaphí péchuruna Tupana chojé, la'año palá unká judíona kalé i'imakaño nakú, ne'emakale najló Tupana yukuna, raú ke kaja nala'aká nanaku palá. ²⁸ Ilé liñeru nu'ujnataje najló paineko, rejomi nu'ujnajé España te'eré ejo. Rejo i'ijnakana wakajé nomaje iká. ²⁹ Nuwe'epí palá wani Tupana la'ajika weká Jesucristo palamane, ilé ño'ojó nuphájika ichaje wakajé. ³⁰ Nojena, wawakára'ajeri Jesucristo chuwa i'imakaño weká. Tupana Pechu la'arí wapechu palá, wawátakaloje íki'ija pekowáaka. Ñakele numá ijlo, ipura'akóloje Tupana wa'até nuchaya penaje. ³¹ Imá Tupánajlo, rimejñátakaloje nuká, unká jema'alaño Tupana ja'apiyá, Judea te'eré e i'imakaño liyá. Eyá liñeru, nujña'atákare nojena Jerusalén e i'imakáñojlo, iphákalaje palá nanaku, pu'ují napechu i'imakáloje raú. ³² Ñakele Tupana wátajika ee, nuwata inaku iphákana palá, pu'ují nupechu ke, rejéchami nuwatána'akaloje. ³³ Eko Tupana, la'arí iná pechu palá, i'imá ijwa'até piyukeja. Ñaké ri'imajika.

Kaja penaje Pablo kemakare nakú najló marí

16 ¹ Numá kaja ijlo, ipechu i'imakáloje palá we'eweló Febe nakú. Tupana ja'apiyá jema'ajeyo ruká, kajrú ro'oká Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño, Cencreas e i'imakaño, ñathé. ² Ila'á palá runaku, Tupana ja'apiyá jema'ajeyo ru'umakale. Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño la'año pekowáaka palá, ñakele a'á ruñathé nakaje ruwátajikare aú. Kajrú wani ro'oká ajopana ñathé, nuñathé wa'ató i'imaká.

³ Eko palá nujwáke'ena Priscila, Áquila wa'atejlo. Pajñakani wajápaka Jesucristo yukuna i'imakana nakú. ⁴ Neká yuriñojla ajopana noka ne'emaká nuchaya, nala'aká piyá nuká chapú, raú numá nanaku: “Palá nala'aká nuká”, ke. Unká nanákuja kalé numá ñaké, numá kaja piyukeja unká judíona kalé i'imakaño, jema'año Jesucristo ja'apiyá nakú ñaké. ⁵ Eko palá kaja piyukeja Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño awakaño Priscila, Áquila wa'até, ñakaré chojejlo. Eko palá kaja nujwáke'ewe Epénetojlo. Asia te'eré e nu'umaké wakajé, riká keño'orí wani paineko, ajopana piyá, Jesucristo ja'apiyá jema'akana i'imaká. ⁶ Eko palá kaja Maríajlo.

Kajrú wani rujápaka ijwa'até. ⁷Eko palá kaja nutelona Andrónico, eyá Junia, kélejlo. Nujwáke'ena ne'emaká, ina'uké wájákelana chu nu'umaké wakajé. Palá kaja Jesucristo wakára'akarena nakiyana pechu i'imaká nanaku; nupiyá kaja napechu i'imá kaphí Jesucristo chojé, ri'imakáloje ne'ematajé penaje.

⁸Eko palá Ampliátojlo ka'ajno. Nujwáke'ewe wani riká, Jesucristo ja'apiyá jema'ajeri kaja riká. ⁹Eko palá kaja Urbánojlo. Wajwáke'ewe riká, pajñakani wala'akale wájápaka'ala rijwa'até Jesucristojlo. Eko palá kaja Estáquisjlo, kajrú kaja nuwatakare riká. ¹⁰Eko palá kaja ka'ajno Apélesjlo. Palá rila'akare aú, iná we'epí kaphí Jesucristo chojé ripechu. Eko palá kaja Aristóbulojlo, riyajalo, riyani, kélejlo. ¹¹Eko palá nuteló Herodiónjlo; eko palá kaja Narcísojlo, rejéna jlo wa'até, Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño kaja neká. ¹²Eko palá kaja Trifena, eyá Trifosa, kélejlo ka'ajno, neká jápaño kaja Tupánajlo. Eko palá kaja no'oweló Pérsidejlo, ruká jápayo kajrú wani Tupánajlo nakaje la'akana nakú. ¹³Eko palá Rúfojlo, piyukeja we'epíkare riká, palá wani rema'akale Jesucristo ja'apiyá. Eko palá kaja ralojlo. Noló ke kaja ruká nojló, palájne'ekeru wani ru'umakale. ¹⁴Eko palá kaja Asíncrito, eyá Flegente, Hermes, Patrobas, Hermas, kélejlo ka'ajno. Eko palá kaja wejena najwa'até i'imakáñojlo. ¹⁵Eko palá kaja Filólogojlo, ñaké kaja Júliajlo. Eyá Neréojlo ñaké kaja, re'eweló wa'até, eyá Olímpasjlo apú. Eko palá kaja Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño najwa'até i'imakáñojlo.

¹⁶Ajalaka palá pekowáaka. Piyukeja Tupana ja'apiyá jema'ajeño maárowa i'imakáño kemaño kaja inaku: “Eko palá najló ka'ajno”, ke. ¹⁷Nojena, nuwata a'aká inakojó mékajena pachaka unká i'imalá palá pajwa'atécha. Kaja newíña'ata nakaje apo'ojó wani, iwe'epíkare nakojé liyá, i'imá juká naliyá. ¹⁸Apo'ojó nala'aká napechu keja, nakaje wawakára'ajeri Jesucristo watakare liyá. Palá napuráka'alo jema'akó unká we'epílaño kajrú nakaje nakojejlo, napajlákaloje najwa'até penaje. ¹⁹Piyukeja we'epiño palá wani jema'aká Jesucristo ja'apiyá. Nuwata i'imaká kapechúrúna wani, ila'akáloje palá penaje, ila'aká piyá pu'uwaré.

²⁰Yewíchaja Tupana, palá la'aká iná pechu, chá'ataka wajló Jiñá Chi'inárikana, rila'aká piyá rijápaka'ala we'iyowá. Eko Jesucristo la'á iká palá wani.

²¹“Eko palá najló”, ke Timoteo kemaká. Nujwáke'ewe riká, rijwa'até wala'á pajñakani wájápaka'ala. “Eko palá kaja najló”, ke nutelona Lucio, eyá Jasón, Sosípatro, kele kemaká inaku.

²²Eyá nuká Tercio lana'arí marí papera kaje Pablo ja'apiyá, kemari kaja inaku: “Eko palá najló ka'ajno”, ke. Jesucristo ja'apiyá jema'ajeri kaja nuká. ²³Ñaké kaja Gayo kemaká inaku: “Eko palá najló ka'ajno”, ke. Rijwa'até nuká maare riñakaré chu, wawakó kaja richojeno pajwa'atéchaka. Erasto kemari kaja inaku: “Eko palá najló ka'ajno”, ke. Pajimila eyájena liñerute lamá'atajeri riká. Ñaké kaja re'ewé Cuarto kemaká inaku: “Eko palá najló ka'ajno”, ke.

²⁴Eko wawakára'ajeri Jesucristo la'á piyuke iká palá. Ñaké ri'imajika.

Palá ripura'akó Tupana nakú yukuna marí

²⁵Wapura'achó palá Tupana nakú, rikaja kalé la'arijla iká palá, ila'akáloje Ripuráka'alo, nu'umakare ijló yukuna, kemaká ke. Jesucristo yukuna nu'umá ijló. Tupana la'arí pu'uwaká nakaje ripechu nakú i'imakare. Júpimi i'imaká, unká ñaké kalé ri'imaká pu'uwaká ina'ukejlo. ²⁶Me'etení pu'uwaká wajló riká, Tupana puráka'alo ja'apátajeño michuna lana'akale riyukuna wajló i'imaká, riká ñakeja wani i'imakare pechu nakú ri'imaká ke. Nakaje, me'echú i'imakare i'imaká, yukuna Tupana wakára'ari we'emaká piyuke ajopánajlo, ajopánajlo ke, napechu i'imakáloje kaphí richojé, eyá nema'akáloje wani ra'apiyá penaje. ²⁷¡Tupana, rikaja kalé pajluwaja, kapechuni wani, ñakele rinákuja kalé pura'akano palá ñakeja wani Jesucristo palamane aú! Ñaké ri'imajika.